

The background features an abstract geometric design. It includes three circles: a large light green circle in the upper right, a smaller medium green circle below it, and a very large light grey circle in the bottom right corner. Three thin blue lines are scattered across the page: one starts from the top left and extends towards the top green circle, another starts from the top left and extends towards the medium green circle, and a third starts from the top right and extends towards the bottom right grey circle.

Samenvatting Persoonlijkheids- psychologie

Boek en slides

Personal note:

Ik ben ook maar een mens, je zal zonder twijfel schrijffouten terug vinden in mijn samenvatting en enkele delen zullen minder besproken worden dan anderen. Ik heb mijn samenvatting maar half geleerd uit tijdsnood en had een voldoende.

Titels komen overeen met de titels uit het boek.

1 INTRODUCTION TO PERSONALITY PSYCHOLOGY

1.1 PERSONALITY DEFINED

1.1.1 PERSONALITY IS THE SET OF PSYCHOLOGICAL TRAITS

Definitie persoonlijkheid

- ◇ Persoonlijkheid is een groep van psychologische traits en mechanismen in een individu die georganiseerd zijn en relatief stabiel en ze beïnvloeden de interacties met, en de aanpassingen aan, de intrapsychische, fysieke en sociale omgeving.

Traits:

- ◇ Verschillend
- ◇ Gelijkend
- ◇ Gemiddelde neigingen (frequentie van gedrag)

Onderzoek naar traits stelt vier vragen

1. Hoeveel traits zijn er?
2. Hoe zijn traits georganiseerd?
3. Waar vinden traits hun oorsprong?
4. Wat zijn de correlaties en gevolgen van traits?

Nuttig om 3 redenen

1. Beschrijvend: ze helpen de verschillen tussen mensen te begrijpen
2. Verklarend: ze verklaren het gedrag
3. Voorspellend: ze kunnen het toekomstig gedrag van mensen helpen te voorspellen

1.1.2 AND MECHANISMS

Processen van persoonlijkheid:

Input → beslissingsregels → output

- ◇ Input: een mechanisme maakt mensen gevoelig voor bepaalde soorten informatie
- ◇ Beslissingsregels: mensen gaan specifieke opties overlopen
- ◇ Output: mensen leiden hun gedrag tot een bepaalde actie
- ◇ Bv. *Extraversie – introversie (op receptie)*

Mechanismen zijn niet altijd geactiveerd

- ◇ Op elk moment in de tijd, zijn er maar een paar geactiveerd
- ◇ Bv: *moedig*

1.1.3 WITHIN THE INDIVIDUAL

- ◇ Stabiel over tijd
- ◇ Consistent over ruimte

1.1.4 THAT ARE ORGANIZED AND RELATIVELY ENDURING

- ◇ Georganiseerd d.m.v. beslissingsregel afhankelijk van de omstandigheden
- ◇ Stabiel over tijd en consistent over ruimte
→ onderscheid maken tussen state (toestand) en trait (frequent)

- ◇ Sommige situaties kunnen overheersen en bepaalde traits onderdrukken

1.1.5 AND THAT INFLUENCE

Persoonlijkheid beïnvloedt

- ◇ het gedrag,
- ◇ zelfbeeld,
- ◇ overtuigingen,
- ◇ interacties,
- ◇ gevoelens,
- ◇ ...

⇒ Persoonlijkheid speelt een belangrijke rol in hoe mensen vorm geven aan hun leven

1.1.6 HIS OR HER INTERACTIONS WITH

Interacties persoon – omgeving = complex!

- ◇ Perceptie: hoe we de omgeving zien en interpreteren
bv: oefening traits – inktvlek
- ◇ Selectie: kiezen, hoe we kiezen is slechts een reflectie van onze persoonlijkheid
bv: hobby's, vrienden, studie
- ◇ Evocatie: de reacties die we uiten, vaak onbewust
bv: streng kijken
- ◇ Manipulatie: de manier waarop we bewust anderen willen beïnvloeden
bv: gedrag, gevoelens, gedachten van anderen

1.1.7 AND ADAPTIONS TO

Adaptatie aan uitdagingen en problemen van dagelijks leven:

- ◇ Gedrag is doelgericht, functioneel.
- ◇ Gedrag dat niet functioneel lijkt, is toch op een of andere manier functioneel
bv: instorten bij depressie
- ◇ Bij falen: begrijpen “normale” persoonlijkheid

1.1.8 THE ENVIRONMENT

Omgeving

- ◇ Intrapsychisch (eigen gedachten, behoeften, dromen, ...)
- ◇ Sociaal
- ◇ Fysiek

1.2 THREE LEVELS OF ANALYSIS

Kluckhohn and Murray

1 Menselijke natuur

- ◇ Traits eigen door (bijna) iedereen
- ◇ Typisch voor onze soort
- ◇ Fundamentele psychologische mechanismen die een deel vormen van onze menselijke natuur

2 Individuele en groepsverschillen

- ◇ Individuele verschillen die sommige mensen delen
- ◇ Persoonlijkheid kan bestudeert worden door verschillen tussen groepen te observeren
- ◇ Traits van een bepaalde groep onderscheiden deze groep van een andere groep
- ◇ Belangrijk verschil: man-vrouw

3 Uniek niveau

- ◇ Persoonlijke kwaliteiten die eigen zijn aan een persoon
- ◇ Doel persoonlijkheidspsychologie: de uniekheid aan een persoon waar te nemen en te begrijpen
- ◇ Nomothetisch onderzoek: universele menselijke karaktertrekken en individuele en groepsverschillen te identificeren
- ◇ Ideografisch onderzoek: focust op één subject

1.3 A FISSURE IN THE FIELD

Kloof:

- ◇ Tussen het niveau *menselijke natuur* en het niveau *individuele en groepsverschillen*

Onderzoek:

- ◇ Focust zich meer op de individuele en groepsverschillen
- ◇ Gevolg: kloof tussen de grote theorieën en het onderzoek

1.3.1 GRAND THEORIES OF PERSONALITY

Grote theorieën

- ◇ Menselijke natuur (universeel)
- ◇ Sigmund Freud
- ⇒ Historisch
- ⇒ Persoonlijkheidsonderzoek vandaag de dag is niet relevant voor deze theorieën

1.3.2 CONTEMPORARY RESEARCH IN PERSONALITY

Hedendaags onderzoek

- ◇ Individuele en groepsverschillen
- ◇ Onderzoekers focussen zich vaak op maar één perspectief van de persoonlijkheid
- ◇ Soefi-parabel

1.4 SIX DOMAINS OF KNOWLEDGE ABOUT HUMAN NATURE

Kennisdomein:

- ◇ Specialisatie
- ◇ Veel verschillende domeinen
- ◇ Het één is niet minder of meer waar
- ◇ Onderzoeksmethoden, bekende feiten, theoretische verklaringen, ...
- ◇ Integratie / contradictie
 - > door verschillende theoretische perspectieven en andere focus op feiten leggen

1.4.1 DIPOSITIONAL DOMAIN - DISPOSITIONEEL DOMEIN

- ◇ Op welke wijze mensen verschillen van elkaar
- ◇ Raakpunt met alle domeinen
- ◇ Interesse in de hoeveelheden en natuur van de fundamentele aanleg die we hebben
- ◇ Interesse in de origine van belangrijke individuele verschillen
 - > hoe zij ontwikkelen en blijven

1.4.2. BIOLOGICAL DOMAIN - BIOLOGISCH DOMEIN

Drie onderzoeksterreinen:

- ◇ genetica
- ◇ psychofysiologie: zenuwstelsel
- ◇ evolutie: hoe evolutie het psychologische heeft beïnvloed

1.4.3 INTRAPSYCHIC DOMAIN - INTRAPSYCHISCH DOMEIN

- ◇ Mentale mechanismen
- ◇ Freud: theorie van psychoanalyse
- ◇ Uit onderzoek: seksuele en agressieve motieven zijn sterk
- ◇ Zelfverdedigingsmechanismen: verdringing/onderdrukking, ontkenning en projectie

1.4.4 COGNITIVE-EXPERIENTIAL DOMAIN - COGNITIEF DOMEIN

- ◇ Focus: cognitieve en subjectieve ervaringen
- ◇ Bv: gedachten, gevoelens, overtuigingen, verlangen over zichzelf en anderen
- ◇ Zelf-concept: hoe we onszelf zien
- ◇ Menselijke natuur = Doelgericht
- ◇ Emoties

1.4.5 SOCIAL AND CULTURAL DOMAIN - SOCIAAL DOMEIN

- ◇ Persoonlijkheid beïnvloedt en is beïnvloed door de sociale en culturele context
- ◇ Cultuur: groepen verschillen van elkaar
 - Oorzaak persoonlijke verschillen tussen deze groepen: culturele invloeden
 - > verschillende culturen kunnen verschillende facetten van onze PH vertonen
- ◇ Sociale context: verschillen tussen mensen in één groep
- ◇ Relaties tussen mannen en vrouwen : geslacht is een belangrijk deel van onze identiteit

1.4.6 ADJUSTMENT DOMAIN - AANPASSINGSDOMEIN

- ◇ Persoonlijkheid speelt een grote rol in hoe we omgaan en ons aanpassen met de gebeurtenissen in het dagelijkse leven
- ◇ Bv: gezondheidseffecten

1.5 THE ROLE OF PERSONALITY THEORY - PERSOONLIJKHEIDSTHEORIE

Een goede theorie:

- ◇ Voorziet richtlijnen voor onderzoek
- ◇ Organiseert bevindingen
- ◇ Maakt voorspellingen

Onderscheid tussen theorie en overtuiging

Overtuigingen

- kunnen bruikbaar en belangrijk zijn voor sommige mensen, maar niet voor iedereen
- zijn gebaseerd op geloof

Theorieën

- systematische observaties
- kunnen herhaald worden door anderen
- min of meer dezelfde resultaten

1.6 STANDARDS FOR EVALUATING PERSONALITY THEORIES - EVALUATIE V.D. THEORIE

Wetenschappelijke evaluatiecriteria:

- ◇ Volledigheid (hoeveelheid resultaten verklaren)
- ◇ Heuristische waarde (nieuwe ontdekkingen)
- ◇ Testbaarheid (concreet empirisch toetsen)
- ◇ Parsimony (spaarzaam op veronderstellingen)
- ◇ Compatibiliteit en integratie in andere domeinen en niveaus

1.7 IS THERE A GRAND ULTIMATE AND TRUE THEORY OF PERSONALITY? - ULTIEME THEORIE?

- ◇ Gebrek aan
- ◇ Beste poging: Sigmund Freud
- ◇ Ultieme theorie: Integratie van de 6 domeinen
 - persoonlijkheidstrekken en hun ontwikkelingen verklaren
 - evolutie, genetisch en psychofysiologische verklaren
 - hoe mensen de wereld ervaren verklaren
 - hoe persoonlijkheid beïnvloedt en beïnvloedt wordt verklaren
 - hoe mensen omgaan met alles

2 PERSONALITY ASSESEMENT, MEASUREMENT AND RESEARCH DESIGN / PERSOONLIJKHEIDSPSYCHOLOGIE

Focus vandaag

- ◇ Waar halen we onze informatie?
- ◇ Hoe evalueren we de kwaliteit van onze meting?
- ◇ Hoe gebruiken we deze meting in research design?

Informatie verzamelen

- 1 Zelfrapportage (self-report data)
- 2 Observatiegegevens (observer-report data)
- 3 Testgegevens (test data)
- 4 Anamnestiche informatie (life-outcome data)

2.1 SOURCES OF PERSONALITY DATA

2.1.1 SELF-REPORT DATA (S-DATA) / ZELFRAPPORTAGE

Waarom?

- ◇ Meest evident: individuen hebben toegang tot hun eigen informatie, anderen niet
- ◇ Expert; gevoelens, gedachten, gedrag, persoonlijkheid, ...

Vormen?

- ◇ Vragenlijst (meest voorkomende vorm)
- ◇ Interview
- ◇ Rapport

Hoe?

Ongestructureerd	Gestructureerd
<u>Kenmerken:</u> <ul style="list-style-type: none"> ◇ Ongestructureerd ◇ Antwoorden niet aangeboden 	<u>Kenmerken:</u> <ul style="list-style-type: none"> ◇ Gestructureerd ◇ Antwoorden aangeboden
<u>Voorbeelden:</u> <ul style="list-style-type: none"> ◇ Twenty Statements Test (20x "Ik ben ...") ◇ Zinnen Aanvul Test (ZAT) <ul style="list-style-type: none"> Mijn jeugd was... Mijn moeder heeft mij... Voor mijn vader heb ik gevoelens van... 	<u>Voorbeelden:</u> <ul style="list-style-type: none"> ◇ Beschrijvende adjectieven: <ul style="list-style-type: none"> Adjective Check List Likert schaal ◇ Beschrijvende zinnen: <ul style="list-style-type: none"> NEO-PI CPI MMPI-2
<u>Nadeel:</u> hoe objectief scoren?	<u>Nadelen:</u> <ul style="list-style-type: none"> ◇ Niet willen (defensief, sociaal wenselijk) ◇ Niet kunnen (lage emotionele intelligentie) ◇ Niet durven (bescherming)
	<u>Niveau:</u>

- ◇ Idiografisch
- ◇ Nomothetisch: experience sampling

2.1.2 OBSERVOR-REPORT DATA (O-DATA) / OBSERVATIEGEGEVENS

Voordelen:

- ◇ Onbekend gebied (bv: interactie met anderen)
- ◇ Interbeoordelaars-betrouwbaarheid: door meerdere observatoren te gebruiken

Observeerders

- ◇ Professionele onbekenden (objectief)
 - ISPR: participanten uitnodigen, 1 tot 5 dagen observeren

- ◇ Bekenden (subjectief)

Voordelen:

- Natuurlijke omgeving: meer private handelingen observeren
- Multipelen sociale personae: uiting van onze PH verschilt van setting tot setting, en dus persoon tot persoon.

Nadelen:

- Partijdig zijn
- Bv: een moeder kan de negatieve kantjes van haar kind negeren

Natuurlijke observatie	Artificiële observatie
- observatie van gebeurtenissen in hun normale voorkomen - realistische context	- controle over de situatie

2.1.3 TEST DATA (T-DATA) / TESTGEGEVENS

Idee

- ◇ Verschillende mensen verschillend zien reageren op dezelfde situaties

Niveaus:

- ◇ Idiografisch: gestandaardiseerde tests
- ◇ Nomothetisch: laboratorium studies

Voorloper: Bridge Building Test (Henry Murray – The Assessment of Men)

- ◇ Participant en twee assistenten (die een rol spelen, zonder dat de participant het weet)
- ◇ Verzameling van hout, touw en gereedschap
- ◇ Brug over een smal riviertje maken door de assistenten instructies te geven
- ◇ Assistenten frustreren de participant (doelbewust)
- ◇ Participant wordt beoordeeld op: tolerantie-frustratie, performantie bij tegenspoed

Megargee: dominantie – leiderschap

- ◇ Paren: één moet leider zijn, één volger
 - Leider: instructies
 - Volger: voert instructies uit
- ◇ Bedoeling: een doos repareren
- ◇ Resultaten:
 - Hoog dominante man (75%) – laag dominante man

Hoog dominante vrouw (70%) – laag dominante vrouw
 Hoog dominante man (90%) – laag dominante vrouw
 Hoog dominante vrouw (20% → 91%) – laag dominante man
 - hoog dominante vrouwen geven de laag dominante partner de rol van leiderschap

Drie kernpunten i.v.m. laboratorium-studies (door Megargee in de spotlight gezet)

1. Het is mogelijk om condities op te zetten die bepaalde belangrijke indicators onthullen
2. Proefleiders moeten gevoelig blijven voor informatie bij minder belangrijke gebeurtenissen
3. Er zijn vaak interessante verbanden tussen S-Data (via vragenlijsten) en T-data (via condities)

Voordelen

- ◇ Kan gedrag ontlokken dat moeilijk te observeren valt in het dagelijkse leven
- ◇ Controle over de situatie/context en beïnvloeding uit het dagelijkse leven verwijderen
- ◇ Bepaalde hypothesen testen en controle uitoefenen over de variabelen

Limieten T-data

- ◇ Participanten kunnen gokken naar de geobserveerde trait
- ◇ De moeilijkheid dat de participanten de test-situatie op dezelfde manier ervaren als de proefleider bedoelde
- ◇ Proefleider kan onbedoeld het gedrag van de participanten beïnvloeden

2.1.3.1 MECHANICAL RECORDING DEVICES

Actometer

- ◇ Self-winding watch
- ◇ Beweging start het horloge
- ◇ Meten van activiteit

Studie met 3-4 jarigen

- ◇ Horloge verbergt met tape, 2 uur dragen
- ◇ Pre-testen: kinderen die het horloge zagen bewogen meer om de werking te testen
- ◇ Drie vragen:
 - 1) Zelfde activiteits-level gemeten door actometer en via observatie?
 - 2) Tot welke grootte is het activiteits-level stabiel over tijd?
 - 3) Is er een verband tussen de activiteit gemeten door de actometer en de observator?
- ◇ Resultaten
 - sterke correlatie tussen activiteits-level gemeten door de actometer en de observator
 - activiteits-level blijft stabiel over tijd

Voordeel

- ◇ Mechanische meting, niet verstoord door bias
- ◇ Data wordt verzameld in natuurlijke setting

Nadeel

- ◇ Niet veel mogelijkheden voor metingen van verschillende aspecten van de persoonlijkheid

2.1.3.2 PSYCHOLOGICAL DATA

Informatie over:

- ◇ Niveau van arousal
- ◇ Reacties op verschillende stimuli
- ◇ Snelheid waarop iemand nieuwe informatie opneemt

Via

- ◇ Sensoren op het lichaam
- ◇ Meting van: activiteit zenuwstelsel, bloeddruk, hartslag, spiercontracties, hersengolven

Oogblinken

- ◇ Bij schrikken van iets gaan we sneller knipperen met onze ogen
- ◇ Bij psychopaten is dit niet aanwezig

fMRI – functional magnetic resonance imaging

- ◇ Identificeren van brein-area's dat oplichten b bepaalde taken
- ◇ Wanneer een bepaald deel van het brein heel druk werkt, wordt er veel bloed naartoe gestuurd. In dit bloed zit zuurstof
- ◇ fMRI detecteert de concentraties ijzer in de zuurstof
- ◇ Voordeel: moeilijk voor participanten om valse antwoorden te geven
- ◇ Nadeel: enkel bruikbaar in lab-tests

2.1.3.3 PROJECTIVE TECHNIQUES / PROJECTIEVE TECHNIKEN**Werking**

- ◇ Participant krijgt een standaard stimulus
- ◇ Participant moet vertellen wat hij of zij ziet
- ◇ Men neemt aan dat de participant zijn zorgen, conflicten, etc. projecteert

Voorbeelden

- ◇ Roschach test
- ◇ Hand-techniek: verhaal maken

2.1.4 LIFE OUTCOME DATA (L-DATA) / ANAMNESTISCHE INFORMATIE

- ◇ Informatie uit de levensloop van een persoon
- ◇ “levensgebeurtenissen” geven info over persoonlijkheid
- ◇ Meestal in combinatie met andere gegevens
-> S-data & O-data gebruiken om L-data te voorspellen

Bijvoorbeeld:

- ◇ 30 jaar, vrouw, 7 relaties, 6 jobs, 2 zelfmoordpogingen
- ◇ Hypothese: borderline persoonlijkheidsstoornis

Onderzoek driftbuien

- ◇ O-data opnemen: aantal driftbuien in kindertijd
- ◇ L-data: nagaan invloed driftbuien wanneer participanten 30-40 jaar zijn
- ◇ Resultaten:
 - mannen: driftbuien hebben negatieve invloed op werk en huwelijk
 - vrouwen: driftbuien hebben weinig invloed, maar vrouwen trouwden meer onder hun stand

2.1.5 COMBINATIE

- ◇ Zelfrapportage: MMPI-2, Structureel Interview (Kernberg)
- ◇ Observatiegegevens: Verpleging, sociale dienst, psychomotore therapie, ...
- ◇ Testgegevens: Rorschach, WAIS-III
- ◇ Anamnestiche informatie

Problemen:

- ◇ Dezelfde resultaten:
 - Hetzelfde construct?
 - Indien wel:
 - Bevestigen van hypothesen
 - Vergroten van validiteit en betrouwbaarheid
- ◇ Tegenstrijdige resultaten:
 - Hetzelfde construct?
 - Indien wel:
 - Weerleggen van hypothese
 - Opletten voor confirmation bias

Triangulatie

- ◇ Betrouwbaarheid test
- ◇ Herhalen! Op verschillende manieren
- ◇ Bv: & O-data, T-data, L-data, ...

2.2 EVALUATION OF PERSONALITY MEASURES / EVALUATIE ONDERZOEK

3 criteria:

- ◇ Betrouwbaarheid
- ◇ Validiteit
- ◇ Generaliseerbaarheid

2.2.1 REABILITY / BETROUWBAARHEID

Definitie

- ◇ Mate waarin een test het “echte” level van een bepaalde trait kan meten

Voorbeeld: IQ = 115

Meting 1 = 115

Meting 2 = 112-118

Meting 3 = 100-130

Voorbeeld: MMPI-2 schaal 6 (Pa) = 65

Meting 1 = 65

Meting 2 = 60-70

TEST-HERTEST BETROUWBAARHEID

- ◇ Mate waarin een test dezelfde resultaten geeft op verschillende tijdstippen
- ◇ Tijdstip 1 = 115
- ◇ Tijdstip 2 = 115
- ◇ Tijdstip 3 = 115

INTERBEOORDELAARSBETROUWBAARHEID

- ◇ Enkel toepasbaar op observatiegegevens
- ◇ = mate waarin de verschillende beoordelaars hetzelfde resultaat observeren

INTERNE CONSISTENTIE BETROUWBAARHEID

- ◇ 1 tijdstip
- ◇ Interne herhaaldelijke meting
- ◇ = mate waarin de verschillende items van een test hetzelfde meten
- ◇ Voorbeeld: schaal 6 (Pa)
 - Ik ben ervan overtuigd dat mensen steeds negatieve bijbedoelingen hebben
 - Ik heb dikwijls het gevoel dat ik achtervolgd word op straat
 - Ik sta graag in het middelpunt van de belangstelling
 - Ik merk dikwijls verborgen boodschappen achter onbenulligheden

2.2.2 RESPONSE SETS

Vragenlijstmethode (S-data)

- ◇ Verlaagde betrouwbaarheid en validiteit
- ◇ Response sets (antwoordneigingen) → noncontent antwoorden
 - Acquiescence (ja antwoorden)
 - Extreem antwoorden (sterk akkoord – niet akkoord, middelste deel vermijden)
 - Sociaal wenselijk antwoorden

Sociaal wenselijk antwoorden:

- ◇ Error → elimineren of minimaliseren
 - 3 oplossingen:
 - Corrigeren dmv schalen (vb. L-F-K)
 - Items: geen correlatie met sociale wenselijkheid
 - Gedwongen keuze (forced choice; equivalent in sociale wenselijkheid)
- ◇ Trait → meten
 - Positieve illusies → positieve effecten
 - Invloed op vragenlijst?

2.2.3 VALIDITY / VALIDITEIT

Definitie

- ◇ Mate waarin een test effectief meet wat het pretendeert te meten
- ◇ Soorten

GEZICHTSVALIDITEIT (FACE VALIDITY)	<ul style="list-style-type: none"> ◇ Mate waarin een test “op het zicht” lijkt te meten wat het effectief meet ◇ Voorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> k voel me vaak verdrietig → depressiviteit Ik lees graag tijdschriften over techniek → ? ◇ Belangrijk! <ul style="list-style-type: none"> Te weinig: error Te veel: sociaal wenselijk
PREDICTIEVE OF CRITERIUM VALIDITEIT	<ul style="list-style-type: none"> ◇ = mate waarin een test externe criteria kan voorspellen ◇ Bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> Sensation seeking: <ul style="list-style-type: none"> Parachute springen Druggebruik Motor rijden Psychoticisme: <ul style="list-style-type: none"> Auditieve hallucinaties Ontremmingstoestand
CONVERGENTE VALIDITEIT	<ul style="list-style-type: none"> ◇ Mate waarin een test correleert met een andere test die hetzelfde meet ◇ Voorbeeld: depressie <ul style="list-style-type: none"> MMPI-2: schaal 2 (D) Beck Depression Inventory
DISCRIMINERENDE VALIDITEIT	<ul style="list-style-type: none"> ◇ Mate waarin een test niet correleert met een test die niet hetzelfde meet ◇ Voorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> MMPI-2 schaal 8 (Sc) → schizofrenie Beck Depression Inventory → depressie
CONSTRUCTVALIDITEIT	<ul style="list-style-type: none"> ◇ = mate waarin een test meet wat het bedoelt te meten, correleert met een test die hetzelfde meet, en niet correleert met een test die niet hetzelfde meet ◇ ≈ overkoepelende validiteit ◇ Persoonlijkheidsvariabelen = theoretische constructen ◇ Persoonlijkheidsonderzoek ≈ röntgenfoto

2.3.4 GENERALIZABILITY / GENERELISEERBAARHEID

- ◇ Mate waarin een test zijn validiteit behoudt over verschillende contexten, situaties, ...
- ◇ Voorbeeld:
 - Groepen/personen: leeftijd, geslacht, culturen
 - Context/situatie: thuis-werk

2.3 RESEARCH DESIGNS IN PERSONALITY / ONDERZOEKSONTWERPEN

2.3.1 EXPERIMENTAL METHODS / EXPERIMENTELE METHODE

= Onderzoek van de causaliteit van de onafhankelijke variabele op de afhankelijke variabele

2 vereisten:

- ◇ Manipulatie van de onafhankelijke variabele
- ◇ Equivalentie (participanten zijn gelijk aan elkaar in het begin van de situatie) door:
 1. Randomisatie
 - elke participant heeft evenveel kans om gekozen te worden voor een bepaalde conditie
 2. Counterbalancing (poging tot gelijkmatigheid)
 - voorkomen van volgorde effect
 - bv: 1. Drugs, 2. Geheugen, 3. Placebo – 1. Geheugen, 2. Drugs, 3. Placebo

Statistische technieken:

- ◇ Significantie: p-value, $p < 0.05$ om significant te zijn
- ◇ Gemiddelde
- ◇ Standaarddeviatie
- ◇ T-test: verschillende tussen twee gemiddeldes berekenen

2.3.2 CORRELATIONAL STUDIES / CORRELATIONEEL ONDERZOEK

- ◇ **Onderzoek van correlatie tussen 2 variabelen**
- ◇ **Uitgedrukt in correlatiecoëfficiënt:**

- +1.00 – 0.00 – -1.00
- Richting:
 - Positieve correlatie
 - Negatieve correlatie
 - Geen correlatie
- Sterkte:
 - .10 = zwak
 - .30 = gemiddeld
 - .50 = sterk

Voordeel: relaties via variabelen identificeren hoe ze natuurlijk voorkomen

Voorbeelden Correlatie tussen hoogte en gewicht: $r = +0.60$
Correlatie tussen zelfvertrouwen en ongelukkig zijn: $r = -0.60$
Correlatie tussen extraversie en emotionele stabiliteit: $r = 0.00$

Geen causaliteit:

- ◇ Directionaliteitsprobleem
 - $A \rightarrow B$
 - $B \rightarrow A$
- ◇ Derde variabele
 - Hoeveelheid ijsjes
 - Aantal verdrinkingen

2.3.3 CASE STUDIES / GEVALSSTUDIES

=Onderzoek van de persoonlijkheid van 1 persoon in detail

Voordelen:

- ◇ Detaillistisch
- ◇ Bron van hypothesen
- ◇ “speciale” gevallen
- ◇ “speciale” fenomenen

Seriemoordenaar Ted Bundy

- ◇ Hypothesen:
 - Adoptie
 - Schaamte niet kennen biologische ouders
 - Faling
 - Afgewezen door verloofde
- ◇ Traits:
 - Grandiositeit
 - Extreem gevoel van recht hebben op
 - Onrealistische fantasieën over macht en succes
 - Gebrek aan empathie
 - Bedrog
 - Parasitaire levensstijl
- ◇ Ouderlijke emotionele deprivatie
- ◇ Schoolse en professionele mislukkingen
- ◇ Relatie verbroken door vriendin
- ◇ Kenmerken:
 - Lage frustratietolerantie
 - Onmiddellijke behoeftebevrediging
 - Grootse onrealistische plannen
 - Extern attribueren
 - Zeer laag empathisch vermogen
 - Zichzelf overridealiseren
 - Fantasieën over materiële welvaart
 - Gladde prater
 - Parasitaire levensstijl
- ◇ Nuttig voor hypothesen en vergelijking

2.4 BESLUIT

Experiment:

- ◇ Causaliteit

Correlatieel onderzoek:

- ◇ Natuurlijke fenomenen

Gevalstudie:

- ◇ Hypothesen

6 GENETICS AND PERSONALITY: THE BIOLOGICAL DOMAIN / BIOLOGISCH DOMEIN

6.1 THE HUMAN GENOME / GENOOM

Genoom

- ◇ Geheel van erfelijke informatie in een cel
- ◇ Menselijk genoom bevat 20.000-30.000 genen die gelokaliseerd zijn op 23 paar chromosomen

Junk DNA

- ◇ stukken DNA in het genoom die geen bekende functie hebben
- ◇ +- 98% van het DNA
- ◇ RECENT ONDERZOEK: wel functie! NI. uiterlijk & persoonlijkheid

6.2 CONTROVERSY ABOUT GENES AND PERSONALITY / CONTROVERSIE

Designerbaby's

- ◇ Genetische checklist
- ◇ Controversie omdat de genetische verschillen tussen individuen verantwoordelijk zouden zijn voor de bouwstenen van de persoonlijkheid

Eugenese (rasverbetering)

- ◇ Kan gebruikt worden om voortplanting van een bepaald ras tegen te gaan

6.3 GOALS OF BEHAVIORAL GENETICS / DOELEN

Verklaren van individuele verschillen

- ◇ = % verklaarde variantie
- ◇ Genetica
- ◇ Omgeving

Interesse in

- ◇ Correlatie omgeving en genen
- ◇ Waar deze effecten plaatsvinden

6.4 WHAT IS HERITABILITY? / ERFELIJKHEID

Erfelijkheid

- ◇ de proportie fenotypische variantie die geattribueerd kan worden aan genotypische variantie

Fenotypische variantie

- ◇ individuele verschillen die geobserveerd kunnen worden

Genotypische variantie

- ◇ individuele verschillen in genetica

Environmentality

- ◇ het percentage geobserveerde variantie in een groep mensen dat geattribueerd kan worden aan omgevingsinvloeden (\approx “omgevingsinvloed”)

6.4.1 MISVATTINGEN OVER ERFELIJKHEID

- Individueel** - erfelijkheid verwijst naar een populatie, geen individu
- genen en omgeving spelen altijd een rol bij de ontwikkeling van een persoon
- Stabiel** - erfelijkheid verwijst naar een populatie op een bepaald moment in de tijd
- Exact** - erfelijkheid is een schatting

6.4.2 NATURE-NURTURE DEBATE CLARIFIED / NATURE-NUTURE

Individueel niveau

- ◇ Geen debat
- ◇ Voortdurende interactie

Populatie niveau

- ◇ Wel debat mogelijk
- ◇ Verschillen in genen en verschillen in omgeving
- ◇ Argumenten over welke belangrijker is op dat moment in de populatie

6.5 BEHAVIORAL GENETIC METHODS / ONDERZOEKSMETHODEN

6.5.1 SELECTIVE BREEDING / SELECTIEF KWEKEN

- ◇ Honden met “bepaalde” kwaliteiten (uiterlijk, karakter)
- ◇ Erfelijkheid speelt een factor
- ◇ Succesvol

6.5.2 FAMILY STUDIES / FAMILIE STUDIES

- ◇ Correlatie graad van verwantschap met graad van gelijkenis persoonlijkheid
- ◇ Verwantschap:
 - Ouder-kind: 50%
 - Siblings: 50%
 - Grootouders-kleinkinderen: 25%
 - Ooms/tantes-neven/nichten: 12.5%
- ◇ Is persoonlijkheid erfelijk?
- ◇ Gedeelde omgeving!

6.5.3 TWIN STUDIES / TWEELINGSTUDIES

- ◇ Monozygote tweeling: 100% identiek
- ◇ Dizygote tweeling: 50% identiek
- ◇ Gelijkenis persoonlijkheid op basis van genetische gelijkenis
- ◇ Erfelijkheid = $2(r_{mz} - r_{dz})$
- ◇ Dominantie: $.90 = 2 (.57 - .12) = 90\%$ ($mz = .57$ en $dz = .12$)
- ◇ 2 veronderstellingen:
 - Gelijke omgeving
 - Representativiteit

GELIJKE OMGEVING

- ◇ Monozygote tweelingen meer gelijke omgeving
- ◇ Onderzoek dmv verkeerde diagnose
 - Monozygote → dizygote
 - Monozygote → monozygote; niet méér gelijkend
 - Dizygote → monozygote; niet méér gelijkend
 - Dizygote → dizygote
- ◇ Besluit: gelijke omgeving veronderstelling

REPRESENTATIVITEIT

- ◇ Generaliseerbaar voor hele bevolking?
- ◇ Invloed van andere onafhankelijke variabele:
 - prematuriteit
- ◇ Toch representatief

Gemiddelde erfelijkheid :

- ◇ Extraversie: 60%
- ◇ Neuroticisme: 50%
- ◇ Aangenaamheid: 72%
- ◇ Consciëntieusheid: 36%
- ◇ Openheid: 74%

6.5.4 ADOPTION STUDIES / ADOPTIESTUDIES

- ◇ Meest krachtige methode
- ◇ Geadopteerde kinderen en adoptie-ouders: geen identieke genen + gedeelde omgeving
- ◇ Geadopteerde kinderen en biologische ouders: 50% identieke genen + geen gedeelde omgeving
- ◇ Scheiding tussen omgeving en genen
- ◇ Problemen:
 - Representativiteit: zijn tweelingen wel representatief voor de gehele bevolking?
 - > Ja ! (cognitief, persoonlijkheid, educatie, sociaal-economische status)
 - Selectieve plaatsing: geen huidig probleem, men doet niet aan s.p.
- ◇ Krachtigste methode: identieke tweelingen apart opgevoed

The Jim Twins

- ◇ Identieke tweelingen apart opgevoed

Overeenkomsten:

180 pound (≈ 81 kg)
6 feet (≈ 1,83m)
2x gehuwd
1ste vrouw Linda
2de vrouw Betty
Zoon James
Halftijds sherrif
Dezelfde sigaretten en drank
Hetzelfde hoofdpijn syndroom
Nagelbijten
Liefdesbriefjes
“gelijkende persoonlijkheid op gestandaardiseerde tests”

Verschillen:

Schrijven/spreken
Haar (!)

Lage erfelijkheid:

- ◇ Extraversie: 30%
- ◇ Neuroticisme: 15%
- ◇ Aangenaamheid: 19%
- ◇ Consciëntieusheid: 15%
- ◇ Openheid: 43%
- ◇ Sociabiliteit: 20-30%
- ◇ Emotionaliteit: 0%

6.6 MAJOR FINDINGS FROM BEHAVIORAL GENETIC RESEARCH / BELANGRIJKE BEVINDINGEN

Tweelingstudies	◇ Extraversie: 60%
	◇ Neuroticisme: 54% 47%
Adoptiestudies	◇ Extraversie: 40%
	◇ Neuroticisme: 30%
Chimpansees	◇ Well-being: 40%
	◇ Dominantie: 66%
Minnesota Twin Study	◇ 54%
Attitudes en voorkeuren	◇ Traditionalisme: 63% 34%
Drinken en roken	◇ gematigde erfelijkheid
Huwelijk	◇ 68%

6.7 SHARED VERSUS NONSHARED ENVIRONMENTAL INFLUENCE: A RIDDLE / GEDEELDE EN NIET-GEDEELDE OMGEVING

Gedeelde omgeving:

- ◇ Huis, ouders, familie, waarden, opvoeding, ...
- ◇ Attitudes, religieuze en politieke omgeving, overtuiging, ...

Niet-gedeelde omgeving:

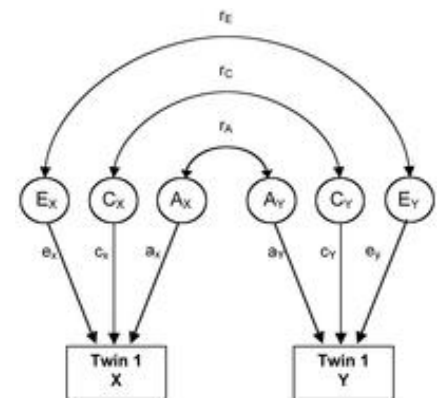
- ◇ Vrienden, kamer, behandeling, ...
- ◇ Unieke ervaring
- ◇ Hypothesen:
 - 1 logische variabele
 - 2 Complexiteit aan variabelen
- ◇ Geboorte-volgorde, leeftijd tussen siblings, ...

ACE-model

- ◇ A= Additive genetics
- ◇ C= Common environment
- ◇ E= Unique environment

Besluit:

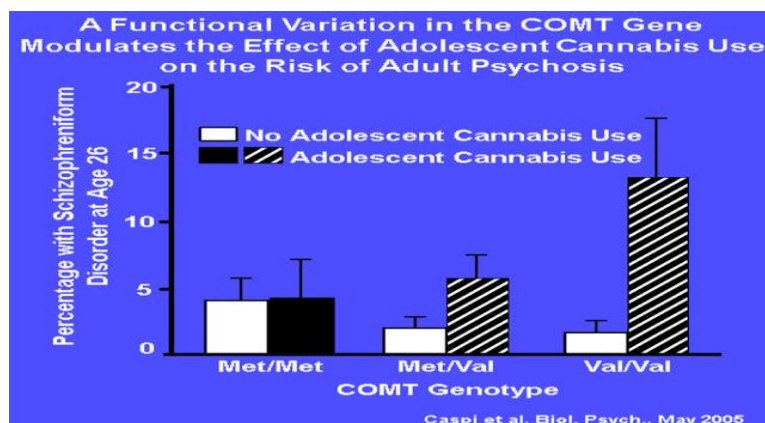
- ◇ Omgeving > erfelijkheid
- ◇ Niet-gedeelde omgeving > gedeelde omgeving

6.8 GENES AND THE ENVIRONMENT / GENEN EN DE OMGEVING

6.8.1 GENOTYPE-ENVIRONMENT INTERACTIE / GEN-OMGEVINGSINTERACTIE

- ◇ Interactie tussen genen en (gedeelde) omgeving
- ◇ Voorbeeld 1:
 - Introvert: luid - stil
 - Extravert: luid - stil
- ◇ Voorbeeld 2: kindermishandeling – antisociale persoonlijkheidsstoornis:
 - Laag level MAOA
 - Hoog level MAOA

6.8.2 GENOTYPE-ENVIRONMENT CORRELATION / GENOTYPE-OMGEVING CORRELATIE

3 types:

1: Passieve:

- ◇ ouders voorzien genen en omgeving, maar kinderen maken geen gebruik van de omgeving

2: Reactieve

- ◇ ouders hanteren verschillende manier van interactie met hun kinderen, afgestemd op de kinderen hun genotype

3: Actieve (\approx niche picking)

- ◇ persoon met een bepaald genotype zoekt een omgeving op dat dat genotype prikkelt

Positieve en negatieve correlatie

Besluit:

- ◇ complexe persoonlijkheid

6.9 MOLECULAR GENETICS / MOLECULAIRE GENETICA

- ◇ D4DR:
 - Dopamine-receptor
 - Novelty seeking
 - 4%
- ◇ 5-HTTLPR:
 - Aangenaamheid
 - 0.5 – 2.8%
- ◇ CHRM2: aangenaamheid, consciëntieusheid
- ◇ COMT: openheid
- ◇ ADH4: aangenaamheid
- ◇ NRG1: consciëntieusheid

7 PHYSIOLOGICAL APPROACHES TO PERSONALITY / FYSIOLOGISCHE MATEN & PERSOONLIJKHEID

7.1 HERSENEN & GEDRAG

7.1.1 BEELDVORMENDE TECHNIEKEN

Structureel

CT-scan/CAT
MRI-scan

Functioneel

fMRI-scan
SPECT-scan
EEG

CAT scan

- ◇ Tomografische onderzoeksmethode van het menselijk lichaam. Een van de eerste vormen hiervan maakte gebruik van röntgenstraling.
- ◇ Niet enkel hersenen
- ◇ Voorbeeld: ongeval

MRI

- ◇ Magnetic Resonance Imaging
- ◇ Beeldvorming met magnetische resonantie
- ◇ Niet enkel hersenen
- ◇ Voorbeeld: Schizofrenie

fMRI

- ◇ Functionele MRI
- ◇ de activiteit van de hersenen door middel van een computer zichtbaar wordt gemaakt in een driedimensionaal beeld
- ◇ Hersenen-muziek

SPECT

- ◇ Single Photon Emission Computed Tomography
- ◇ Radioactief isotoop wordt ingespoten.
- ◇ Bloedtoevoer in hersenen wordt in beeld gebracht
- ◇ Voorbeeld: Hersenen van moordenaars

EEG

- ◇ Elektro-encefalogram
- ◇ Event-related potentials (ERP's)
- ◇ Een methode om elektrische potentiaalverschillen die in de hersenen zijn ontstaan, via de hoofdhuid te registreren

7.1.2 NEUROTRANSMITTERS

= Neurotransmitters zijn deels verantwoordelijk voor verschillen in persoonlijkheid

Dopamine

- ◇ Plezier, goed gevoel, welzijn (positief affect)
- ◇ Werkt als een beloningssysteem
- ◇ Drugs bootsen de werking van dopamine na

Serotonine

- ◇ Geassocieerd met angst en depressie
- ◇ Stemming, slaap, emotie, eetlust
- ◇ Wordt afgebroken door MAO (monoamine-oxidase)

Noradrenaline

- ◇ Ook wel: norepinefrine
- ◇ Stemming (te weinig: depressief, te veel: euforisch)
- ◇ Fight or flight reactie bij angst

Driedimensioneel persoonlijkheids model

- ◇ Drie persoonlijkheidskenmerken (traits) zijn geassocieerd met bepaalde levels van deze drie neurotransmitters.
 - Novelty seeking: lage levels dopamine (oorzaak)
 - Harm avoidance: hoge/lage levels serotonine
 - Reward dependence: lage levels noradrenaline

7.1.3 HORMONEN

- ◇ Cortisol: stress
- ◇ Testosteron: agressie, competitiviteit

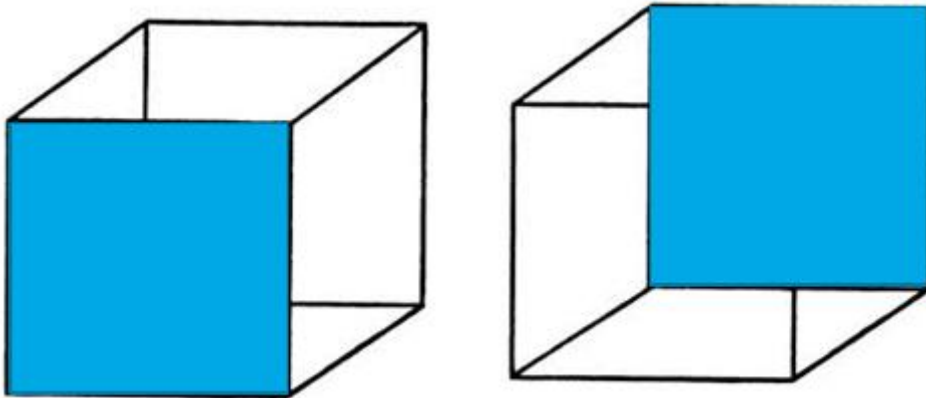
12 COGNITIVE TOPICS IN PERSONALITY: THE COGNITIVE DOMAIN / COGNITIEF DOMEIN

Cognitie

- ◇ Algemene term die verwijst naar bewustzijn en denken, maar ook naar meer specifieke mentale processen zoals aandacht, geheugen, concentratie, inschatten, beslissen,...
- ◇ Al deze mentale processen te samen: informatieverwerking
(=verwerking van sensorische input tot een mentale representatie)

Necker Kubus

- ◇ De menselijke hersenen nemen de 2-dimensionale afbeelding van een kubus waar als een 3-dimensionaal object, maar het 2-dimensionale beeld maakt geen onderscheid tussen de voor- en achterkant. Beide kanten kunnen worden waargenomen als voorkant.

Perceptie

- ◇ Veld(on)-afhankelijkheid
- ◇ Pijntolerantie

Interpretatie

- ◇ Personal Construct theorie (Kelly)
- ◇ Locus of Control (Rotter)
- ◇ Aangeleerde hulpeloosheid

Doelen

- ◇ Self-efficacy (Bandura)
- ◇ Cognitive Affective Personality System (CAPS) (Mischel)

12.1 PERSONALITY REVEILED THROUGH PERCEPTION

12.1.1 FIELD (IN)DEPENDENCE / VELD(ON)AFHANKELIJK

- ◇ Steeds subjectief (geen perfecte representatie van de werkelijkheid)
- ◇ Individuele verschillen m.b.t. perceptie
- ◇ Twee voorbeelden
 - Veld (on)afhankelijkheid
 - Pijntolerantie

Rod and Frame Test (RFT) – Witkin

- ◇ Donkere kamer
- ◇ Participant moet een oplichtend stokje in een vierkant recht plaatsen
- ◇ Veld afhankelijk: als de participant het stokje zo plaatst dat het leunt in de richting van het vak
- ◇ Veld onafhankelijk: als de participant vertrouwd op zijn sensaties
- ◇ Tijdrovende test

Embedded Figures Test (EFT) – Witkin

- ◇ Complexe figuur met verschillende simpele figuren in deze figuur verborgen
- ◇ Veldafhankelijk: Moeilijkheden om eenvoudige figuren te zien in het complexer geheel
- ◇ Veldonafhankelijk: Kleinere onderdelen makkelijk zien, los van de context
- ◇ Scores zijn stabiel over tijd

Samengevat

Rod and Frame Test (RFT)

VA → frame
VO → eigen lichaam

Embedded Figures Test (EFT)

VA → moeilijk
VO → vlug en gemakkelijk

12.1.1.1 RELATIE MET PERSOONLIJKHEID

Onderwijs

- ◇ VA → sociale wetenschappen, onderwijs
- ◇ VO → exacte wetenschappen

Studiekeuzes

- ◇ VA → sociale informatie
- ◇ VO → autonomie

Multimedia omgeving

- ◇ VA → moeilijk studeren
- ◇ VO
 - Effectief studeren
 - Essentie
 - Selectieve aandacht

Decoderen gelaatsuitdrukkingen

- ◇ VO beter patronen vinden en interpreteren

Tweede taal

◇ VO beter dan VA

Besluit

◇ VO

Analyseren complexe situaties
Minder sterk sociale situaties
Afstand houden

◇ VA

Toenadering tot anderen
Aandacht voor omgeving en context

12.1.2 PAIN TOLERANCE AND SENSATION REDUCING/AUGMENTING / PIJNTOLERANTIE

Petrie: Reducer-Augmenter Theory

- ◇ Lage pijntolerantie: verhogen subjectieve impact sensorische stimuli
- ◇ Hoge pijntolerantie: verlagen subjectieve impact sensorische stimuli

Oorsprong: zenuwstelsel

Reducers: cafeïne, nicotine, verveling, drugs, luidere muziek

12.2 PERSONALITY REVEALED THROUGH INTERPRETATION / INTERPRETATIE

- ◇ Hetzelfde event observeren, maar anders interpreteren
- ◇ Personal Construct Theory (George Kelly)
- ◇ Psychoanalyse: verklaring ≠ waarheid
- ◇ Mensen = wetenschappers
- ◇ Construct: middel om feiten te beschrijven en er betekenis aan te geven
- ◇ Personal constructs
- ◇ Sleutelconstructen
- ◇ Uniek systeem
- ◇ Sociale groepen
- ◇ Postmodernisme

12.2.1 KELLY'S PERSONAL CONSTRUC THEORY / PERSONAL CONSTRUCT THEORIE

Construct

- ◇ Interpretatie van observatie

Personal construct

- ◇ Interpretatie
- ◇ Systeem
- ◇ Individuele verschillen
- ◇ Bipolair

Postmodernisme

- ◇ Realiteit is een construct
- ◇ Elk individu en elke cultuur heeft zijn eigen unieke versie van de realiteit

- ◇ Geen enkele versie van realiteit is meer waard dan de andere

Angst

- ◇ Ontstaat door het niet begrijpen en kunnen voorspellen van levensgebeurtenissen
- ◇ Een persoon weet dat zijn construct-systeem niet goed werkt als hij problemen ervaart die hij niet kan begrijpen of niet kan ingrijpen

12.2.2 LOCUS OF CONTROL

- ◇ Social Learning Theory (Julian Rotter)
- ◇ Locus of control: concept dat beschrijft waar iemand verantwoordelijkheid legt:
 - Intern
 - Extern
- ◇ Waarde en soort bekrachtiger
- ◇ Verwachting bekrachtiger
- ◇ Expectancy model
- ◇ Gegeneraliseerde verwachtingen
- ◇ Specifieke verwachtingen

Voorbeelden:

- ◇ Do you believe you can stop yourself from catching a cold?
- ◇ Are some people just born lucky?
- ◇ Do you believe that if somebody studies hard enough he or she can pass any subject?
- ◇ Do you believe that wishes can make good things happen?

Interne locus of control:

- ◇ verminderde kans obesitas, studie in normaal traject, hogere kredietwaardigheid

12.2.3 LEARNED HELPLESSNESS / AANGELEERDE HULPELOOSHEID

- ◇ Oorsprong: honden
- ◇ Mensen: onaangenaam geluid
- ◇ Experiment Hiroto: combinatie locus of control en aangeleerde hulpeloosheid
 - Interne locus of control: minder aangeleerde hulpeloosheid
- ◇ Mishandeling

Experiment

1. Honden krijgen shocks.
Weten dat ze niet kunnen ontsnappen.
Aanvaarden het krijgen van de shocks
2. Honden worden in een nieuw hok gezet waar ze wél kunnen ontsnappen.
Honden krijgen opnieuw shocks.
Honden uit de vorige situatie probeerden niet eens te ontsnappen.
3. Nieuwe situatie: onderzoekers pakten een deel van de honden op, heften hun over de barrière en zette hun op het veilige deel van het hok.
Honden leerden zelf bij de shocks over de barrière te springen naar het veilige deel.
Honden zonder de coaching aanvaarden de shocks.

12.3 PERSONALITY REVEALED THROUGH GOALS / DOEEN & PERSOONLIJKHEID

⇒ Welke doelen je hebt, maken wie je bent.

Self-efficacy (Bandura)

- ◇ 1940
- ◇ geloof dat bepaald gedrag doel kan bereiken (≈ interne locus of control)
- ◇ Interactie self-efficacy en prestatie beïnvloeden elkaar
- ◇ Modeling

Theory of Mastery Orientation (Dweck)

- ◇ Beliefs about ability
- ◇ Kinderen die worden geprezen voor de moeite die ze doen, zien intelligentie als veranderlijk, hun zelfvertrouwen blijft stabiel,

Theory of Regulatory Focus (Higgins)

- ◇ Promotion focus (groei, prestaties, vordering) vs prevention focus (bescherming, veiligheid)
- ◇ Promotion focus: extraversie
- Prevention focus: neuroticisme

Cognitive Affective Personality System (CAPS (Mischel)

- ◇ Invloed omgeving
- ◇ Persoonlijkheidsvariabelen: organisatie van cognitieve en affectieve activiteiten die beïnvloeden hoe mensen reageren op specifieke situaties
- ◇ Stabiel netwerk
- ◇ Unieke organisatie
- ◇ Als ..., dan ... veronderstellingen
- ◇ Voorbeeld zomerkamp:
 - kinderen met verbale agressie problemen worden op zomerkamp gestuurd
 - 5 situaties waarin ze worden benaderd
 - reacties i.v.m. agressie bestuderen en vergelijken
 - conclusie: verbale agressie uit zich anders in verschillende situaties

12.4 INTELLIGENCE / INTELLIGENTIE

- ◇ Verworven vs mogelijkheid tot verwerven
- ◇ Algemene intelligentie (verbaal, performaal)
- ◇ Multiple intelligentie, 7 vormen (controversieel)
- ◇ Culturele contact van intelligentie
- ◇ Flynn effect: het stijgen van de IQ-scores met 1 punt elke 4-5 jaar (door bv betere voeding en educatie)

Maten die sterk correleren met intelligentie

- ◇ Inspection time
 - (de tijd die iemand nodig heeft om 2 voorwerpen van elkaar te discrimineren)
- ◇ Auditieve intervals discrimineren
- ◇ Mentale snelheid

3 TRAITS AND TRAIT TAXONOMIES: THE DIPOSITIONAL DOMAIN / DIPOSITIONEEL DOMEIN

Disposities = traits

- ◇ Trait-beschrijvende adjectieven = woorden die traits, persoonlijkheidskenmerken beschrijven
- ◇ Traits: “inherente neiging om zich op een bepaalde manier te gedragen”
 - Stabiel over tijd
 - Consistent over situaties
- ◇ Bv: vriendelijk, vrijgevig, naïef

3 fundamentele vragen:

1. Conceptualisatie: definitie van het basisconstruct
2. Identificatie van belangrijke traits
3. Taxonomie: organisatie van traits

3.1 WHAT IS A TRAIT? TWO BASIC FORMULATIONS / CONCEPTUALISATIE

2 conceptualisaties:

- ◇ Intern (verborgen) en causaal
- ◇ Extern en beschrijvend

3.1.1 TRAITS AS INTERNAL CAUSAL PROPERTIES / INTERNE EN CAUSALE TRAITS

- ◇ ≈ verlangen, wil, behoefte
- ◇ Intern; van situatie naar situatie
- ◇ Causaal; gedrag verklaren
- ◇ Interne traits ≠ extern gedrag
- ◇ *Voorbeeld:*
 - Verlangen naar hamburger*
 - Glas = breekbaar*
 - Dominantie – dominant gedrag*
- ◇ Trait is latent aanwezig; gedrag komt niet altijd tot uiting
- ◇ Doel = andere oorzaken van gedrag uitsluiten

3.1.2 TRAITS AS PURELY DESCRIPTIVE SUMMARIES / EXTERNE EN BESCHRIJVENDE TRAITS

- ◇ Trait = beschrijvende samenvatting van getoond gedrag
- ◇ Geen veronderstellingen over causaliteit
 - Gevoelens, verlangens, ... (intern)
 - Sociale situatie (extern)
- ◇ *Voorbeeld*
 - Jaloersheid: gsm controleren, af luisteren, achtervolgen, ...*

3.2 THE ACT FREQUENCY FORMULATION OF TRAITS – AN ILLUSTRATION OF THE DESCRIPTIVE SUMMARY FORMULATION

- ◇ = illustratie van externe en beschrijvende traits
- ◇ = onderzoeksprogramma
- ◇ Trait = gedragscategorie
Voorbeeld dominantie: bevelen geven, beslissingen nemen, mensen manipuleren, ...
- ◇ Trait = beschrijvende samenvatting van de algemene neiging van iemands getoond gedrag

3.2.1 ACT FREQUENCY RESEARCH PROGRAM – 3 KEY ELEMENTS

- Identificatie gedrag → trait
(welk gedrag bij welke categorie van traits hoort)
- Prototypische beoordeling
Identificatie prototypisch gedrag → trait
(welk gedrag meest prototypisch is voor een bepaalde categorie van traits)
- Bevestigen van gedrag
Dmv zelfrapportage en observatie

3.2.2 EVALUATION OF THE ACT FREQUENCY FORMULATION / EVALUATIE

Kritiek:

- ◇ Te weinig informatie over “context”
- ◇ “Niet-gedrag” (Bv. moedig)

Voordelen:

- ◇ Expliciteren van gedrag (gedragsfenomenen)
- ◇ Voorspellen van externe criteria (succes in job, salaris, loopbaan, ...)
- ◇ Identificeren van culturele verschillen en overeenkomsten
- ◇ Betekenis van (sommige) traits achterhalen

3.3 IDENTIFICATION OF THE MOST IMPORTANT TRAITS / IDENTIFICATIE VAN DE MEEST BELANGRIJKE TRAITS

3.3.1 LEXICAL APPROACH / LEXICALE BENADERING

Lexicale hypothese

- ◇ Alle belangrijke individuele verschillen vinden oorsprong in taal
- ◇ Trait-beschrijvende adjectieven worden gebruikt om te communiceren

2 criteria :

1. Synoniem frequentie:
Hoe meer trait-beschrijvende adjectieven, hoe belangrijker trait
Voorbeeld: dominantie
2. Cross-culturele universaliteit:
Hoe meer talen trait-beschrijvende adjectieven, hoe belangrijker trait
Voorbeeld: unokai - non-unokai (erg belangrijk voor hun cultuur, maar niet voor een andere omdat er geen letterlijke vertaling van is)

Probleem:

- ◇ Zelfstandige naamwoorden worden ook gebruikt om verschillen tussen mensen te beschrijven.
 - ◇ Niet gebruikt in lexicale benadering.
 - ◇ *Vb.: stommerik, sukkel, zot, dwaas, oen, idioot, botterik, ...*
- ⇒ Goed uitgangspunt om belangrijke traits te identificeren, maar in combinatie met...

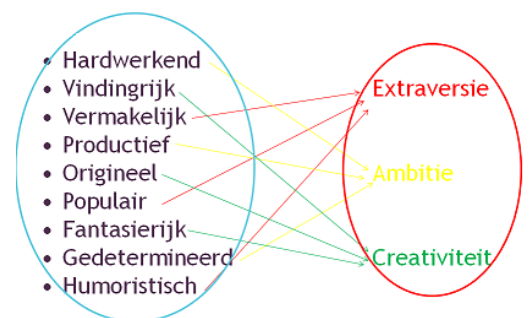
3.3.2 STATISTICAL APPROACH / STATISTISCHE BENADERING

Itempool:

- ◇ Trait-beschrijvende adjectieven (lexicale benadering)
- ◇ Vragen, stellingen over gedrag, emoties, ...

Factoranalyse:

- ◇ Identificeren van items die covariëren met elkaar en niet covariëren met andere
- ◇ Metafoor bureaus
- ◇ Organisatie en reductie van itempool

Correlatiecoëfficiënt:

- ◇ Hoeveel percentage kan een item de variantie van een factor verklaren?
 - ◇ Item "laadt op" factor
- ⇒ Je krijgt eruit wat je erin steekt!

ITEMS	Factor 1 Extraversie	Factor 2 Ambitie	Factor 3 Creativiteit
Humoristisch	.66	.06	.19
Vermakelijk	.65	.23	.02
Populair	.57	.13	.22
Hardwerkend	.05	.63	.01
Productief	.04	.52	.19
Gedetermineerd	.23	.52	.08
Fantasierijk	.01	.09	.62
Origineel	.13	.05	.53
Vindingrijk	.06	.26	.47

3.3.3 THEORETICAL APPROACH / THEORETISCHE BENADERING

- ◇ Vanuit theorie worden belangrijke variabelen gedetermineerd
- ◇ *Voorbeelden:*
 - Freud: Projectie (als afweermecanisme)*
 - Maslow: zelf-actualisatie*

3.3.4 EVALUATING THE APPROACHES FOR IDENTIFYING IMPORTANT TRAITS

Theoretische benadering:

- ◇ Voordeel: sterke theorie
- ◇ Nadeel: theorie kan gaten en onvolkomenheden bevatten

Praktijk

- ◇ Combinatie van de benaderingen
- ◇ Norman & Goldberg:
 - eerst lexicale benadering om variabelen te identificeren
 - daarna factor analysis om traits te reduceren
- ◇ 2 problemen opgelost
 - 1) het domein van individuele verschillen identificeren
 - 2) structuur uitschrijven over de individuele verschillen

3.4 TAXONOMIES OF PERSONALITY / TAXONOMIEËN

3.4.1 EYSENCK'S HIERARCHICAL MODEL OF PERSONALITY / EYSENCK

- ◇ Hiërarchisch persoonlijkheidsmodel
- ◇ ° 1916, Berlijn
- ◇ Betrouwbaarheid psychiatrische diagnoses:
 - Neuroticisme
 - Introversie/extraversie
 - (later: psychoticisme)
- ◇ + 1998

3 traits: (voorbeelden traits vanaf pg 70)

- 1 Erfelijk en psychofysiologische basis

Psychoticisme	<u>Narrow traits</u> = agressief, egocentrisch, creatief, impulsief, gebrek aan empathie, antisociaal Mannen > vrouwen Voorspellende criteria ≠ "psychose" DSM-IV
Extraversie –	<u>Narrow traits</u> = sociaal, actief, levendig, avontuurlijk, dominant, assertief, sensation seeking, zorgeloos, op voorgrond
Introversie	brengen tijd graag alleen door, houden van rust, worden als vreemd en afstandelijk beschouwd, hebben weinig intieme vrienden, ...

Neuroticisme	<u>Narrow traits</u> = angstig, depressief, schuldgevoelens, laag zelfvertrouwen, gespannen, irrationeel, verlegen, emotioneel, humeurig Laag neurotisch: emotioneel stabiel, milde reactie op stress, rustig en kalm
---------------------	--

Hiërarchische structuur:

- ◇ Specifieke respons:
 - Observeerbaar gedrag
- ◇ Habituele respons:
 - Cluster van specifieke responsen
- ◇ Narrow (enge) traits
 - Cluster van habituele responsen
- ◇ Supertraits
 - Cluster van narrow traits

Biologische onderbouwing:

1. Erfelijkheid:
 - PEN = gemiddeld erfelijk
2. Fysiologisch identificeerbaar substraat
 - Extraversie: centraal zenuwstelsel
 - Neuroticisme: autonoom zenuwstelsel
 - Psychoticisme: testosteron, MAO

3.4.2 CATTELL'S TAXONOMY: THE 16 PERSONALITY FACTOR SYSTEM / CATTELL

- ◇ ° 1905, Engeland
- ◇ Diploma in chemie, fysica en psychologie
- ◇ "Exacte wetenschapper"
- ◇ Samenwerking met Spearman
- ◇ + 1998
- ◇ Doel = identificatie en meting basiseenheden persoonlijkheid
- ◇ Analogie biochemie (Vitamine A, B, ...)

Wetenschappelijke manier:

- ◇ S-data
- ◇ T-data

Kritiek:

- ◇ Repliceerbaarheid
- ◇ 16 is te veel

3.4.3 CIRCUMPLEX TAXONOMIES OF PERSONALITY / CIRCUMPLEX

- ◇ Timothy Leary & Jerry Wiggins
- ◇ Circulaire taxonomie
- ◇ Lexicale hypothese

Soorten traits (belangrijke evolutie:

- ◇ Temperament (nervus)
- ◇ Karakter (oneerlijk)
- ◇ Materiële (gierig)

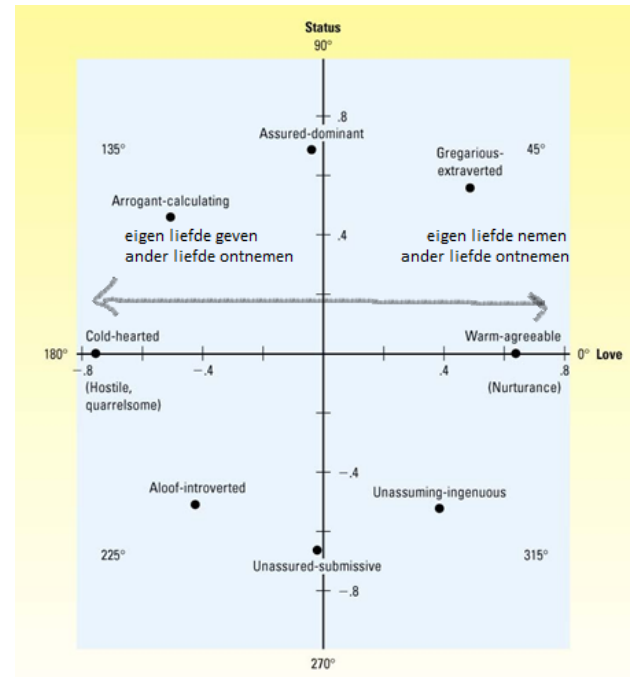
- ◇ Attitude (spiritueel)
- ◇ Mentale (slim)
- ◇ Fysieke (gezond)
- ◇ Interpersoonlijke (interacties)

Interpersoonlijke traits:

- ◇ Interpersoonlijke transacties
- ◇ Sociale bronnen:
 - Status
 - Liefde
- ◇ Dyadische interacties met sociale (status) en emotionele (liefde) gevolgen voor beide partijen

Voorbeelden:

- ◇ Assured-dominant
 - Zichzelf liefde geven en/of ontkennen
 - Andere liefde geven en/of ontkennen
 - Zichzelf status geven
 - Andere status ontkennen
- ◇ Arrogant-Calculating
 - Zichzelf liefde geven
 - Andere liefde ontkennen
 - Zichzelf status geven
 - Andere status ontkennen

Voordelen:

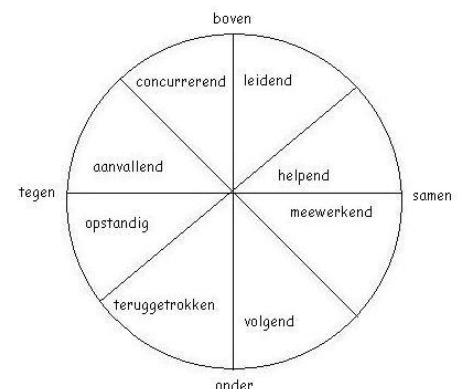
- ◇ Expliciete definitie
- ◇ Specifieke relatie tussen traits:
 - Nabij (adjacent): positieve correlatie
 - Bipolair: negatieve correlatie
 - Orthogonaal: geen correlatie (voorbeelden dominantie, agressie)
- ◇ Onbekend gebied

Nadeel: beperkt tot 2 dimensies (consciëntieusheid)

- 2 Andere traits kunnen nl. ook hun invloed hebben

Roos van Leary

- ◇ De Roos van Leary wil namelijk gedrag typeren en de werking van dat gedrag op anderen verduidelijken.
- ◇ Het gaat bij de Roos van Leary dus over de interactie tussen mensen; niet over hoe mensen qua karakter zijn.

3.4.4 FIVE FACTOR MODEL

Big Five:

- ◇ Extraversion (extraversie)
- ◇ Agreeableness (bereidwilligheid)
- ◇ Openness (openheid)

- ◇ Conscientiousness (consciëntieusheid)
- ◇ Neuroticism (emotionele stabiliteit)

⇒ Lexicale en statistische benadering

Geschiedenis:

- ◇ Allport & Odbert:
 - Psycholexical Study
 - 18000 termen = semantische nachtmerrie
 - 4 categorieën
 - Personality traits (stabiel)
 - Temporary traits (toestand)
 - Sociale evaluaties
 - Metaforen, fysieke kenmerken, twijfeltermen, ...
- ◇ Cattell
 - Itempool Allport & Odbert
 - 4500 termen → 35 variabelen (99% reductie)
 - Factor analyse: 12 + 4 factoren = 16 PF
- ◇ Fiske
 - 22 variabelen (van 35)
 - 5 factoren
- ◇ Tupes & Christal
 - 22 variabelen (8 groepen)
 - 5 factoren
 - 5de factor: culture
- ◇ Gerepliceerd door Norman
- ◇ Groot onderzoeksdomein: consensus + controverse

3 problemen:

- 1) Wat is het empirisch bewijs?
- 2) Wat is de identiteit van de vijfde factor?
- 3) Is het allesomvattend of niet?

3.4.4.1 WHAT IS THE EMPIRICAL EVIDENCE FOR THE FIVE-FACTOR MODEL? /

EMPIRISCH BEWIJS

- ◇ Verschillende studies
- ◇ Repliceerbaarheid:
 - Nederlands onderzoek (Hofstee & De Raad, 1988)
 - 5 factoren
 - 5de factor = unconventionaliteit, rebellie
 - Chinees, Tsjechisch, Hebreeuws, Hongaars, Italiaans, Pools, Russisch, Turks
 - 5de factor minst overtuigend
- ◇ 2 onderzoekslijnen:
 - Goldberg: traitbeschrijvende adjectieven
 - 5de factor: Intellect / imagination
 - Costa & McCrae: beschrijvende zinnen
 - 5de factor: openness

Costa & McCrae

- ◇ Factoranalyse van persoonlijkheidsvragenlijsten
- ◇ NEO-PI (3 factoren)

- ◇ + agreeableness en conscientiousness
- ◇ NEO-PI-R
- ◇ factoren → 6 facetten → kenmerken
- ◇ Hiërarchische structuur

3.4.4.2 WHAT IS THE IDENTITY OF THE FIFTH FACTOR ? / IDENTITEIT VIJFDE FACTOR

- ⇒ Cultuur, intellect, verbeelding, openheid, openheid voor ervaring, fluïde intelligentie, geestelijkheid,

Oorzaak: verschillend beginpunt

- ◇ Lexicaal → *intellect*
- ◇ Vragenlijstmethode → *openness, openness to experience*

Oplossing: cross-culturele universaliteit (taal):

- ◇ Turkije: openheid
- ◇ Nederland: progressief-conversatief
- ◇ Duitsland: intelligentie, talent, vermogen
- ◇ Italië: conventionaliteit

- ⇒ Mogelijk bewijs voor invloed cultuur

3.4.4.3 WHAT ARE THE EMPIRICAL CORRELATES OF THE FIVE FACTORS ?

Extraversie	Bereidwilligheid	Consciëntieusheid	Emotionele stabiliteit	Openheid
Sociale interactie Veel praten Leiding nemen Sociale impact Geluk	- Gericht op mensen - Onderhandelen om conflicten op te lossen - Terugtrekken uit conflicten - Vermijden van conflicten - Sociale harmonie - Politiekers - Gericht tegen mensen - Agressiviteit	- Punctueel - Betrouwbaar - Sterk verantwoordelijkheidsgevoel - Hard werkend - Hoge normen goed/kwaad - Niet uitstellen - Resultaten - Jobsatisfactie - Positieve relaties - Risicovol seksueel gedrag	- Manier van omgaan met stress - Gemoedstoestand - Vermoeidheid - Dissociatieve ervaringen - Suïcidale neigingen - Alcohol - Relaties - Seksuele problemen - Professioneel succes - PTSD - Self-handicapping strategie	Dromen Openheid tot ervaren Experimenteren Open informatieverwerking (tunnel visie) Minder vooroordelen

Combinatie

- ◇ Schoolresultaten: ↑C ↓N
- ◇ Risicovol seksueel gedrag: ↑E ↑N ↓C ↓A
- ◇ Alcoholgebruik: ↑E ↓C
- ◇ Beklimmers Mount Everest: ↑E ↓N ↑psychoticisme
- ◇ Geluk: ↑E ↓N
- ◇ Vrijwilligerswerk: ↑A ↑E
- ◇ Vakbond: ↓E ↓N
- ◇ Vergevingsgezindheid: ↑A ↓N
- ◇ Leiderschap: ↑E ↑A ↑C ↓N

3.4.4.4 IS THE FIVE-FACTOR MODEL COMPREHENSIVE? / ALLES OMVATTEND

Kritiek:

- ◇ + 2 = 7 factoren: positieve en negatieve evaluatie
- ◇ Goldberg: religieusiteit en spiritualiteit
- ◇ 6de factor: attractiviteit
- ◇ Buss: "sexiness"
- ◇ 10 factoren buiten FFM

Voorstanders: betwisting

- ◇ Zelfstandige naamwoorden
- ◇ Combinatie van talen (6de factor = eerlijkheid, nederigheid)

3.5 SAMENVATTING

- ◇ factoren sterk repliceerbaar
- ◇ 5de factor=
 - Moeilijk
 - Mogelijk culturele verschillen
- ◇ Misschien toch 6de factor
- ◇ Beschrijvend
- ◇ Oorzaak

13 EMOTION AND PERSONALITY: THE COGNITIVE / EXPERIENTIAL DOMAIN

SOCIAAL DOMEIN

Componenten emotie

- ◇ Subjectieve gevoelens (affects)
 - Bang zijn, verwarring, paniek
- ◇ Lichamelijke veranderingen (zenuwstelsel)
 - Hartritme, kippenvel, ademhaling
- ◇ Voorbereiden op actie
 - Spierspanning

Functionele analyse

- ◇ Het waarom van emoties
- ◇ Darwin (1872): *The expression of emotions in man and animals*
- ◇ Emoties zinvol om te overleven (letterlijk en figuurlijk)
 - communicatie!

13.1 ISSUES IN EMOTIONAL RESEARCH / EMOTIE & PERSOONLIJKHEID

- ⇒ Hoe je reageert, zegt iets over jouw persoonlijkheid

Bv. Portefeuille gestolen

- ◇ Boos
- ◇ Angstig
- ◇ Verdrietig
- ◇ Moedeloos

2 belangrijke discussies

- ◇ State versus trait
- ◇ Categorische versus dimensionele benadering

13.1.1 EMOTIONAL STATES VERSUS EMOTIONAL TRAITS

Klassieke visie

- ◇ emotie als state (komt en gaat).
- ◇ Afhankelijk van de situatie
- ◇ Bv. Angst, boosheid

Alternatief:

- ◇ emotie als trait.
- ◇ Een toestand waarin je vaak verkeert.
- ◇ Patroon van emotionele reacties
- ◇ Stabiel over tijd
- ◇ Karakteristiek voor een persoon

- ⇒ *An is een vrolijk en opgewekt persoon (trait).*
*Vandaag is ze erg verdrietig **want** haar huisdier is overleden (state).*

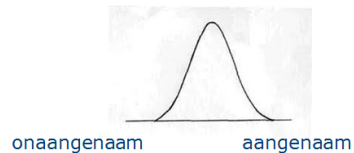
13.1.2 CATEGORICAL VERSUS DIMENSIONAL APPROACH TO EMOTION / CATEGORISCH VERSUS DIMENSIONEEL

Hoe kijken we het beste naar emoties?

Categorisch

Dimensioneel

droefheid
pijn
angst
vreugde

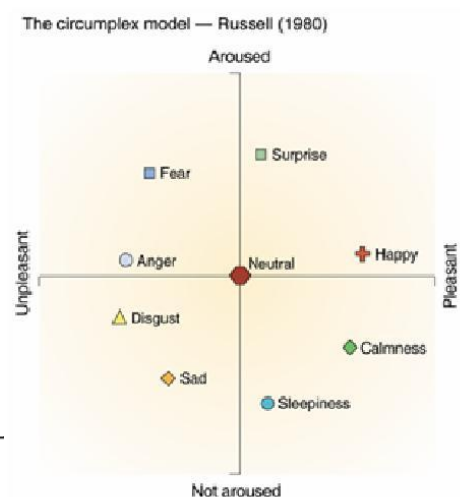
Primaire emoties

- ◇ Izard: gekenmerkt door unieke motivationele kenmerken (10)
- ◇ Ekman: crossculturele gezichtsuitdrukkingen (6)

Dimensioneel

- ◇ Wetenschappelijk onderzoek
- ◇ Factoranalyse
- ◇ Alle emotie kunnen beschreven worden op een assenstelsel
 - As 1: mate van arousal
 - As 2: mate van aangenaamheid

13.2 CONTENT VERSUS STYLE OF EMOTIONAL LIFE / INHOUD VERSUS STIJL

Inhoud: specifieke emoties die iemand ervaart (WAT)

Stijl: de manier waarop de emotie wordt geuit (HOE)

Bv. Jan is een somber persoon en zijn stemming verandert frequent

=> allebei met trait te maken

=> typerend voor een bepaalde persoon over tijd en situaties

=> onderscheid de persoon van de anderen

13.2.1 INHOUD: AANGENAAM VS ONAANGENAAM

Ekman: 1 positieve emotie

- ◇ Vreugde

Vanuit het trait perspectief:

- ◇ geluk
- ◇ voldoening over eigen leven

Wat is geluk?

- ◇ Aristoteles: het hoogste goed en enige doel in het leven is geluk
- ◇ J.J. Rousseau: geluk is het bevredigen van je verlangens (hedonistisch)
- ◇ William James: verhouding van wat je bereikt hebt t.o.v. wat je wil bereiken

Jaren '70: start onderzoek geluk (perspsy)

- ◇ Is geluk meetbaar? Hoe?
- ◇ Subjectief: S-data
- ◇ Kan je geluk observeren (O-data?)

Hoe meten

- ◇ Hoe bevredigend is het leven?
- ◇ Concreet:
 - Hoeveel procent van de tijd ben je gelukkig?
 - Hoe gelukkig ben je (0-100)?
- ◇ Aanwezigheid van positieve t.o.v. negatieve events.
- ◇ Correleren hoog positief met elkaar
- ◇ Resultaten
 - Studenten gemiddeld 65% van de tijd gelukkig, 15% neutraal en 20% ongelukkig.

Sociaal wenselijkheid?

- ◇ Sociaal wenselijkheid of jezelf zand in de ogen strooien?
- ◇ Sociaal wenselijkheid en geluk correleren hoog positief met elkaar.
- ◇ Dus: een positief beeld hebben van jezelf gaat hand in hand met geluk (attributiestijlen)

S-data bruikbaar?

- ◇ S-data komen overeen met rapportage van vrienden en familie
- ◇ ESM: meer aangename gebeurtenissen

- ◇ Test: 5 minuten zoveel mogelijk positieve en negatieve life-events
- ◇ S-data blijken valide en betrouwbaar

Gelukkige mensen

Persoonlijkheid

Minder gericht op de eigen persoon
 Minder vijandig
 Minder abusief
 Minder vaak ziek
 Coöperatiever
 Creatiever
 Energieker
 Vergevingsgezind
 Beter te vertrouwen

Levensloop

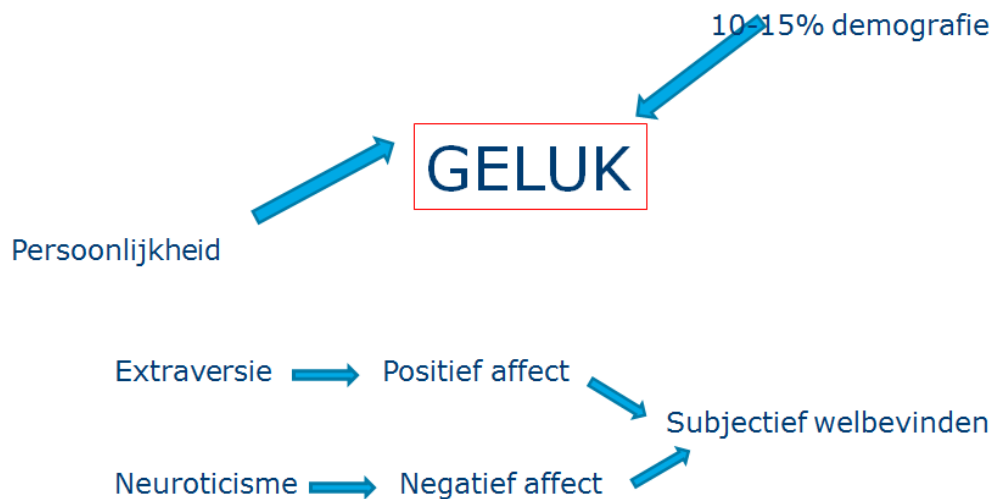
Tevredenheid met job
 Tevredenheid relatie
 Hogere zelfwaardering
 Hogere levensverwachting

Causaliteit?

- ◇ Longitudinaal onderzoek
- ◇ Experiment

Kan de gelukkigste nu opstaan?

Mannen of vrouwen?	Prevalentie depressie dubbel zo hoog bij vrouwen Prevalentie alcoholisme dubbel zo hoog bij mannen	<u>Meta-analyse</u> <i>Haring</i> (1984): geen significant verschil (over culturen heen) <i>Diener</i> (2000): eveneens geen verschil
Jong of oud?	Sommige levensfasen meer stresserend (pubertijd, midlife crisis)	<u>Inglehart</u> : Wat mensen gelukkig maakt verandert met de leeftijd (bv. financiële zekerheid) Niet zo dat er minder gelukkige levensfasen zijn
Blank of zwart?	Geen etnische verschillen	(Myers, 1995)
Arm of rijk?	Geen verschil	<u>Waarom?</u> Lagere SES let vooral op de domeinen waar ze wel goed in zijn Vergelijken met eigen groep Locus of control, attributiestijl

13.2.2 INHOUD: AANGENAAM VS **ONAANGENAAM**

Helaas meer onaangename emoties

- ◇ Angst
- ◇ Depressie
- ◇ Kwaadheid

13.2.2.1 ANGST (TRAIT) EN NEUROTICISME

Neuroticisme

- ◇ instabiele, angstige en pessimistische personen
- ◇ geassocieerd met angst (trait)
 - Biologische verklaringen
 - Cognitieve verklaringen

13.2.2.1.1 BIOLOGISCHE BENADERING

Biologische theorie van Eysenck

- ◇ Limbisch systeem wordt sneller geactiveerd
- ◇ Fight: boosheid, irritatie
- ◇ Flight: angst, paniek, overbezorgd zijn

Ander biologisch onderzoek

- ◇ Anterior cingulate cortex vertoont meer activiteit bij het verwerken van angst en boosheid

Experiment

- ◇ Zelf-regulatie van negatieve emoties, prefrontale cortex

blauw	geel	groen	rood	blauw	geel	geel
rood	groen	rood	groen	rood	blauw	blauw
groen	geel	geel	groen	rood	rood	groen
geel	blauw	blauw	geel	groen	blauw	blauw
-
-
groen	geel	groen	geel	rood	rood	blauw
geel	blauw	geel	rood	groen	groen	blauw
groen	blauw	blauw	groen	groen	blauw	rood
geel	groen	groen	blauw	groen	rood	geel

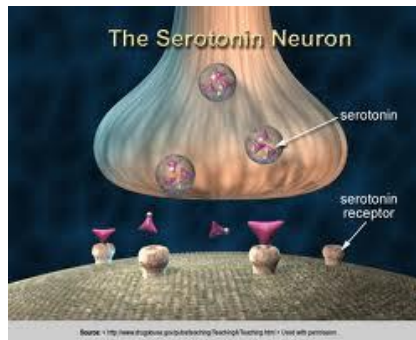
13.2.2.2 DEPRESSIE

- ## Cognitieve theorie van Beck

- 45

Biologie

- ◇ Geen goede balans bij de neurotransmitter – synapsen in het zenuwstelsel

13.2.2.3 KWAADHEID

⇒ Vijandigheid, agressie

Belangrijke issues

- ◇ Hoe zijn ze zo geworden?
- ◇ Waarom blijven ze zo?
- ◇ In hoeverre zijn ze anders dan andere mensen?
- ◇ Gevolgen voor belangrijke levensdomeinen

Biologisch

- ◇ Hartfalen
- ◇ Hersenen
 - Gewelddadige moordenaars: afgenomen activiteit prefrontale gebieden
 - Seriemoordenaars: hersenafwijkingen (ongeval, drugs), meestal prefrontaal
 - Grote studies gewelddadige en sadistische personen:
 - significant meer hersenafwijkingen bij
 - gewelddadige (66%) i.v.m. niet-gewelddadige (17%) personen*
 - Zedenfeiten: 41% hersenafwijkingen

13.2.3 STYLE OF EMOTIONAL LIFE / EMOTIONELE STIJL (HOE)

- ◇ Intensiteit: zwak, mild, heftig, oncontroleerbaar
- ◇ ESM (experience sampling method)
 - een studie over de state, over het 'nu-gevoel'
 - ook toepasbaar om iemand zijn stressniveau over een periode te meten
- ◇ Twee groepen mensen:
 - hoog intensief: pieken en dalen, hoge frequentie
 - laag intensief: kalm en stabiel

13.2.4 INTERACTION OF CONTENT AND STYLE IN EMOTIONAL LIFE / INTERACTIE INHOUD & STIJL

- ◇ Interactie tussen beide resulteert in een specifiek emotioneel leven
- ◇ Type
 - Positief + lage intensiteit: sereen, easygoing
 - Positief + hoge intensiteit: levenslustig, enthousiast
 - Negatief + lage intensiteit: ontevreden, melancholisch
 - Negatief + hoge intensiteit: angstig, geaggiteerd

15 PERSONALITY AND SOCIAL INTERACTION: THE SOCIAL AND CULTURAL DOMAIN SOCIAAL DOMEIN

15.1 SELECTION / SELECTIE

- ◇ Kiezen van situaties
- ◇ Kiezen van partners
- ◇ Geschikte partners?
- ◇ Tegengestelden of soortgelijken?
- ◇ Huwelijksgeluk?

15.1.1 PERSONALITY CHARACTERISTICS DESIRED IN A MARRIAGE PARTNER / PERSOONLIJKHEIDSKENMERKEN VAN EEN PARTNER

⇒ Wereldwijd onderzoek Buss et al. (1990)

Wat zoeken mensen in een partner?

- ◇ Wederzijdse aantrekking / liefde
- ◇ Betrouwbaar karakter
- ◇ Emotionele stabiliteit / volwassenheid
- ◇ Aangenaam karakter

Big 5:

- ◇ Consciëntieusheid
- ◇ Emotionele stabiliteit / neuroticisme
- ◇ Aangenaamheid

⇒ Persoonlijkheid centrale rol

15.1.2 ASSORTATIVE MATING FOR PERSONALITY: THE SEARCH FOR THE SIMILAR / OP ZOEK NAAR EEN PARTNER

Complementary needs theory

Tegengestelden trekken elkaar aan
Bv. Dominantie - afhankelijkheid

Attraction similarity theory

Soortgelijke persoonlijkheden trekken elkaar aan
Bv. Dominantie – dominantie

Resultaten onderzoek binnen:

Attraction similarity theory is correct

Assortative mating:

- ◇ Partner zoeken met soortgelijke persoonlijkheid
- ◇ Fysieke kenmerken (lengte, gewicht, ...)
- ◇ Uiterlijke kenmerken (gezicht)

Oorzaak?

- ◇ Actieve selectie
- ◇ Andere variabele (nabijheid)

Correlationeel onderzoek door Botwin & collega's:

- ◇ 1^e deel: 40-rating schaal met de 5 dimensies van persoonlijkheid
- ◇ 2^e deel: zelf-reportage, reportage door partners en reportage door interviewers
- ◇ Resultaat:
 - Bv: Extraverte persoon zocht een extraverte persoonlijkheid in zijn partner
 - Voorkeur voor persoonlijkheid van partner
 - Eigen persoonlijkheid
 - Consistent positieve correlatie

15.1.3 DO PEOPLE GET THE MATES THEY WANT? AND ARE THEY HAPPY? / GEWENSTE PARTNER

"You can't always get what you want..."

Tevredenheid?

- ◇ Onderzoek:
 - Positieve correlaties tussen "gewenste" en "echte" partner
- ◇ Voorspellers huwelijksgeluk:
 - Aangenaamheid
 - Emotionele stabiliteit
 - Openheid
 - Consciëntieusheid

15.1.4 PERSONALITY AND THE SELECTIVE BREAKUP OF COUPLES / PERSOONLIJKHEID EN ECHTSCHIEDING

Voorspellers van scheiding:

- ◇ Lage impulscontrole / consciëntieusheid
- ◇ Lage aangenaamheid
- ◇ Lage emotionele stabiliteit

Besluit: persoonlijkheid en selectie van partners

- ◇ Soortgelijkheid
- ◇ Tevredenheid en scheiding
- ◇ Aangenaamheid, consciëntieusheid en emotionele stabiliteit

15.1.5 SHYNESS AND THE SELECTION OF RISKY SITUATIONS / VERLEGENHEID

Welke invloed op selectie?

- ◇ ≈ neiging tot spanning, angst, onrust in sociale situaties
- ◇ Vermijden van sociale situaties

Gevolgen:

- ◇ Sociale isolatie
 - ◇ Gevaar voor vrouwen:
 - Gynaecoloog
 - Partner
 - Minder risico's nemen bij gokken
- ⇒ Paradoxaal

15.1.6 OTHER PERSONALITY TRAITS AND THE SELECTION OF SITUATIONS - ANDERE PERSOONLIJKHEIDSTREKKEN

- ◇ Empathie → vrijwilligerswerk
- ◇ Psychoticisme → spontane en informele situaties
- ◇ Machiavellisme → face-to-face
- ◇ Sensation seeking
 - Experimenten
 - Risicovolle situaties
 - Alcohol en drugs (feestjes)
 - Seksueel gedrag

15.2 EVOCATION – UITLOKKING

= proces waarbij persoonlijkheidskenmerken reacties bij anderen uitlokken

15.2.1 AGRESSION AND THE EVOCATION OF HOSTILITY – AGRESSIE EN VIJANDIGHEID

- ◇ Vijandige attributionele bias
- ◇ Agressieve mensen
 - Lokken vijandigheid uit
 - Verwachten vijandigheid
 - Interpreteren ambigue stimuli als vijandig
- ◇ Vicious circle
- ◇ Geen inzicht

15.2.2 EVOCATION OF ANGER AND UPSET IN PARTNERS

- ◇ Direct (commentaar geven) en indirect (silent treatment)
- ◇ Dominantie: neerbuigend
- ◇ Laag consciëntieus: “bedriegen”
- ◇ Laag open: afwijzen, mishandelen, ijdelheid, seksueel terughoudend, alcoholmisbruik, ...
- ◇ Laag aangenaam: neerbuigend, verwaarlozing, misbruik, ontrouw toegeven, alcoholmisbruik
- ◇ Hoog neurotisch: geïrriteerd, jaloers, veeleisend, ...
- ◇ Buiten relaties: extraversie, aangenaamheid, agressiviteit

15.2.3 EVOCATION THROUGH EXPECTANCY CONFIRMATION

- ◇ Bevestiging van de initiële verwachtingen over persoonlijkheid door uitlokking van gedrag
- ◇ ≈ self fulfilling prophecy / gedragsconfirmatie
- ◇ Experiment
 - Participant wordt verteld dat de andere participant een agressief karakter heeft
 - Ontmoeting
 - Participant reageert zelf agressief naar de andere “participant” toe
- ◇ Sterk doordrongen in dagelijks leven
- ◇ *“Het is bijna onmogelijk om niet te worden wie anderen denken dat jij bent”*

15.3 MANIPULATION: SOCIAL INFLUENCE TACTICS – MANIPULATIE

- ◇ Manieren waarop mensen intentioneel het gedrag van anderen trachten te beïnvloeden
- ◇ Intentie: goed / slecht
- ◇ Hier geen negatieve connotatie
- ◇ Evolutionair

15.3.1 A TAXONOMY OF ELEVEN TACTICS OF MANIPULATION – TAXONOMIE

2 stappen:

- ◇ Act nominatie: lijst neerschrijven van hoe je een ander person zou manipuleren
- ◇ Factoranalyse

11 tactieken

- ◇ Charmeren
- ◇ Dwang
- ◇ beeld zonder klank
- ◇ rede
- ◇ regressie
- ◇ zelfvernederend
- ◇ verantwoordelijkheid invoeren
- ◇ "hardball"
- ◇ plezier verhogen
- ◇ sociale vergelijking
- ◇ beloning

⇒ Mannen ≈ vrouwen (regressie)

Persoonlijkheid

- ◇ ↑ Dominant-extravert: dwang, verantwoordelijkheid
- ◇ ↓ Dominant-extravert: zelfvernederend, hardball
- ◇ ↑ Aangenaamheid: plezier, rede
- ◇ ↓ Aangenaamheid: dwang, beeld zonder klank
- ◇ ↑ Conscientieusheid: sociale vergelijking, rede
- ◇ Neuroticisme: hardball, dwang, rede, beloning, REGRESSIE
- ◇ ↑ Open: rede, plezier, verantwoordelijkheid
- ◇ ↓ Open: sociale vergelijking

15.3.2 SEX DIFFERENCES IN TACTICS OF MANIPULATION – VERSCHILLEN TSS SEKSE

- ◇ Geen verschillen, buiten
- ◇ Regressie techniek wordt meer gebruikt door vrouwen

15.3.3 PERSONALITY PREDICTORS OF TACTICS OF MANIPULATION

Macchiavellisme

- ◇ Machiavelli, Italiaans diplomaat
- ◇ Il Principe (1513)
- ◇ Adviezen voor macht en manipulatie
- ◇ Gebrek aan traditionele warden

Machiavellisme:

- ◇ manipulatie, het doel heiligt de middelen, cynisch wereldbeeld, wantrouwen, gebrek aan empathie

2 strategieën:

- ◇ *Hoog machiavellisme*
 - Uitbuiten, gebruiken, opportunistisch
 - Geen beperkingen (context)
 - Stelen, liegen, ...
 - Mannen
 - Gevaren
 - Korte termijn
- ◇ *Laag machiavellisme*
 - Coöperatief, wederkerigheid
 - Lange termijn
 - Beperkingen (context)

Narcisme

- ◇ Exhibitionistisch, grandiositeit, egocentrisch, uitbuitend
- ◇ Selectie: op zoek naar glorie
- ◇ Uitlokking: aandacht
- ◇ Manipulatie: gebruikers

9 PSYCHOANALYTIC APPROACHES TO PERSONALITY: THE INTRAPSYCHIC DOMAIN

9.1 SIGMUND FREUD: A BRIEF BIOLOGY

Freud

- ◇ Start als onderzoeker in neurologie
- ◇ Start een privé-praktijk
- ◇ Idee: er is nog iets buiten ons bewustzijn
- ◇ Het onbewuste handelde op eigen kracht
- ◇ The interpretation of dreams: behandelde hoe het onbewuste zich uitdrukte in onze dromen
- ◇ Zowel voorstanders als tegenstanders

9.2 FUNDAMENTAL ASSUMPTIONS OF PSYCHOANALYTIC THEORY

9.2.1 PSYCHISCHE ENERGIE

Psychische energie

- ◇ Wat ons motiveert
- ◇ Blijft constant gedurende ons leven
- ◇ Verandering in persoonlijkheid is een verandering in omleiding van de psychische energie

Essentiële bron psychische energie

- ◇ Aangeboren instincten
- ◇ Origineel:
 - 1) zelfbehoud
 - 2) seksueel

Vergelijking met Darwin's theorie: natuurlijke selectie door overleving en reproductie
- ◇ Later:
 - 1) Levensinstinct: libido
 - Seksueel
 - Behoeft bevredigend
 - 2) Doodsinstinct: thanatos
 - Dood
 - Agressie
- ◇ *Voorbeeld:*
 - Eten*
 - Verkrachting*

9.2.2 ONBEWUST

Drie delen

1. Bewust: klein deel
2. Voorbewuste
3. Onbewuste:
 - Grootste deel
 - Ontoegankelijk
 - Verdringing
 - Angst

Ijsbergmodel

- ◇ Om deze begrippen uit te leggen vergeleek Freud de geest met een ijsberg. Het zichtbare deel van de ijsberg (=geest) is het bewuste deel. Dit deel bevat datgene dat we weten en we ons kunnen herinneren en de denkprocessen waardoor we functioneren
- ◇ Het onbewuste deel bevat alles dat we ooit geleerd of ondervonden hebben maar wat we "vergeten" zijn. Een deel van dat materiaal is echt vergeten, maar een groot deel van het onbewuste is alleen maar verdrongen omdat het vervelend zou zijn om er bewust aan herinnerd te worden

9.2.3 DETERMINANTIE

Meeste symptomen van mentale ziektes

- ◇ Veroorzaakt door onbewuste motivaties
- ◇ Psychologische problemen worden veroorzaakt door onbewuste herinneringen of verlangens

Freudiaanse lapsus

- ◇ Freudiaanse verspreking
- ◇ Een verspreking, die onbedoeld inzicht geeft in wat er (wellicht onbewust of ontkend) speelt in de geest van de spreker.

Anna O.

- ◇ 21-jarige vrouw
- ◇ Begin van de psychoanalyse
- ◇ Joseph Breuer ontwikkelde een therapie die bestond uit praten met de patiënt, vooral over haar herinneringen voor de symptomen begonnen
 - > Freud verfijnde deze techniek en paste deze toe
- ◇ Bertha Pappenheim: Anna O.'s pseudoniem
- ◇ Symptomen:
 - Verlamingsverschijnselen
 - Gezichtsproblemen
 - Problemen met spraak en drinken
 - Misselijkheid
 - Dissociatie: toestand dat je geen aandacht voor je omgeving hebt
 - Hysterie (= conversiestoornis, ≠ theatraal)

9.3 PERSOONLIJKHEIDSSTRUCTUUR

9.3.1 ID

ID

- ◇ Es
- ◇ Aangeboren
- ◇ Primitief
- ◇ Lustprincipe: het verlangen naar het onmiddellijk genot
- ◇ Primair proces denken (≠logisch, ≠realistisch)
- ◇ Wensvervulling: “verplaatsing” van behoefte naar ander object

9.3.2 EGO

EGO

- ◇ Ich
- ◇ Realiteitsprincipe: begrijpt dat de behoeften van het ID in conflict zijn met de sociale en psychische realiteit
- ◇ Secundair proces denken (houdt rekening met realiteit): strategieën bedenken om problemen op te lossen en het verwezenlijken van genot te behouden
- ◇ +/- anale fase: Je ontwikkelt het ego in de anale fase door de controle over zindelijkheid. Kind wil rekening houden met de realiteit

9.3.3 SUPER EGO

SUPEREGO

- ◇ Über-ich
- ◇ “Geweten”
- ◇ Waarden, moraal, idealen
- ◇ Internalisatie in fallische fase d.m.v. oedipus-conflict:
Het super-ego komt op gang in de fallische fase omdat je je dan wil identificeren met je moeder/vader. daardoor neem je patronen en waarden over = internalisatie.
- ◇ 2 delen:
 - Geweten
 - Ego-ideaal: bijna onmogelijke hoge moraal-standaarden
- ◇ Niet gebonden aan realiteit

9.3.4 INTERACTIE

Voortdurende interactie

- ◇ Verschillende doelen veroorzaken innerlijke conflicten in een individu
- ◇ Bv: persoon voor je in de rij laat €20 vallen, wat doe je ?

Afweermechanismen:

- ◇ Angst verminderen/voorkomen
- ◇ Ego beschermen

Angst

- ◇ Reactie op: “hier klopt iets niet, er moet iets gedaan worden”
 - ◇ Controle van het EGO wordt bedreigd door de realiteit
 - ◇ Voorkomen van angst door een sterke EGO te hebben
 - ◇ Soorten angst:
 - Objectieve angst
 - Neurotische angst
 - Morele angst
- ⇒ Als het ID of het SUPEREGO de controle van het EGO overneemt ontstaat er angst

9.4 DYNAMIEK

9.4.1 SOORTEN ANGST

Objectieve angst

- ◇ Reactie op een echte, externe bedreiging tot een persoon
- ◇ Controle van het EGO is bedreigd door een externe factor

Neurotische angst

- ◇ Direct conflict tussen het ID en het EGO
- ◇ Gevaar: EGO kan de controle verliezen over het ID
- ◇ *Bv: een vrouw dat panikeert elke keer ze zich seksueel opgewonden voelt*

Morele angst

- ◇ Conflict tussen het EGO en het SUPER EGO
- ◇ Mensen met laag zelfvertrouwen, die zichzelf nutteloos en beschaamd voelen
- ◇ *Bv: mensen met anorexia*

9.4.2 AFWEERMECHANISMEN

Twee functies

- 1 Het EGO beschermen
- 2 Angst en leed minimaliseren

9.4.2.1 VERDRINGING

Verdringing

- ◇ = basis
- ◇ Voorkomen dat onaanvaardbare gevoelens, conflicten, herinneringen, ... naar het bewuste komen
- ◇ Angst voorkomen
- ◇ EGO beschermen

9.4.2.2 ANDERE AFWEERMECHANISMEN

Fenichel

- ◇ Visie: mensen hebben een favoriet beeld van zichzelf en zullen zich beschermen tegen ongewenste veranderingen of “klappen” van dit zelfbeeld
- ◇ Bescherming van zelfvertrouwen

Ontkenning

- ◇ = weigeren de realiteit te erkennen (vervorming)
- ◇ Voorbeeld:
 - *Alcoholafhankelijkheid: Vrouw verlaat man*
 - *Functioneringsgesprek: feedback verwerpen i.p.v. aan zichzelf te werken*
- ◇ Realiteit ≠ ideaal zelf → bescherming zelfvertrouwen
- ◇ Fundamentele attributiefout: fouten van zichzelf extern attribueren
- ◇ Duikt vaak op in dagdromen en fantasieën:
“Hoe dingen zouden moeten zijn”

Verplaatsing of verschuiving

- ◇ Freud: emotionele lading bij een bepaalde gedachte wordt daarvan losgekoppeld en bindt zich aan een andere gedachte
- ◇ Bedreigende of onaanvaardbare impuls wordt van zijn originele bron gekanaliseerd naar een niet-bedreigend doel
- ◇ Voorbeeld:
 - Kwaad: i.p.v. een persoon te slaan, neem je een stressbal en leef je je daar op uit*
 - Verliefd*
- ◇ Domino effect:
Bv: eerst roepen op de kinderen, dan de hond mishandelen, dan een kind mishandelen, etc.
- ◇ Onbewust

Rationalisatie

- ◇ Freud: gedrag waarvan de werkelijke motieven niet doorzien worden, een logisch samenhangende of moreel aanvaardbare verklaring geven
- ◇ Analytische of intellectuele uitleg geven
- ◇ Sociaal onaanvaardbaar gedrag krijgt aanvaardbare reden
-> *Deze aanvaardbare redenen zijn makkelijker (emotioneel) te accepteren dan de waarheid*
- ◇ Angst
- ◇ Voorbeeld:
Falen examen

Reactieformatie

- ◇ Freud: gedragswijze of psychische gewoonte met een betekenis tegengesteld aan een verdrongen wens en gevormd als een reactie hierop
- ◇ Verdrongen drift → onaanvaardbare reactie → tegengestelde reactie
- ◇ Voorbeeld:
 - Verliefd → kwaad
 - Kwaad → verliefd
 - Man kwaad op vrouw

- ◇ Excessief (overmatig, buitensporig) gedrag

Projectie

- ◇ Freud: psychisch mechanisme met behulp waarvan wensen, ..., die men bij zichzelf ontkent of afwijst aan een ander worden toegeschreven
- ◇ Gedachten, ..., die we zelf niet kunnen verdragen in onszelf worden geprojecteerd, toegeschreven aan andere personen
- ◇ Minder angst door externaliseren bron
- ◇ *Voorbeeld; dieven, seksloze vrouw, Jörg Haider, temptation, American Beauty*
- ◇ Psychotherapie
- ◇ Valse consensus effect: ego beschermen
De aanname van groepsleden dat persoonlijke overtuigingen en gedragingen representatief zijn voor de opvattingen die de andere groepsleden er op na houden.

Sublimatie

- ◇ Freud: psychisch mechanisme dat een drift die in oorsprong op het seksuele gericht was, ombuigt naar een niet-seksueel doel en een niet-seksueel object
- ◇ Kanaliseren van onaanvaardbare seksuele of agressieve instincten naar sociaal wenselijke activiteiten
- ◇ Positief: gelimiteerde uitdrukking van het ID
- ◇ *Voorbeeld: boksen*
- ◇ Freud:
 - Beroepskeuze
 - Ontwikkeling van maatschappij

9.4.2.3 DAGELIJKS LEVEN

Doel afweermechanisme

- ◇ Het kunnen omgaan met tegenslagen in het leven en de emoties die hier uit voort komen
- ◇ Het helpt ons beter om te gaan met stress

Probleem als

- ◇ Je gedrag ervoor zorgt dat je niet meer productief kunt werken of als het relaties bemoeilijkt/in de weg staat

Onderscheid primitieve en ontwikkelde persoonlijkheid

- ◇ Ontwikkeld als je alle stadia hebt doorlopen
- ◇ Primitief als er zich hier moeilijkheden hebben voorgedaan

9.5 PSYCHOSEKSUELE ONTWIKKELINGSFASEN

Psychoseksuele stadia-theorie

- ◇ Een kind moet de vijf stadia doorlopen
- ◇ De 5 ontwikkelingsfasen
 - Oraal
 - Anaal
 - Fallisch
 - Latentie
 - Genitaal

- ◇ Fixatie:
Wanneer er zich een conflict voordoet in een stage, kan het kind vast te komen te zitten
- ◇ 1 lichaamsdeel of erogene zone (≈ naam fase)

Orale fase

- ◇ 0 – 18 maanden
- ◇ Mond, lippen, tong
- ◇ Conflict: spenen
Voeding + plezier
Afhankelijkheid + verlatingsangst
- ◇ Fixatie:
Eetproblemen, roken, alcohol, drugs, nagelbijten, duimzuigen, potloodkauwen
Psychische afhankelijkheid + verlatingsangst
- ◇ Conflict: bijten
- ◇ Fixatie: vijandige persoonlijkheid

Anale fase

- ◇ 18 maanden – 3 jaar
- ◇ Anus
- ◇ Plezier: Produceren + controleren uitwerpselen
- ◇ Zindelijkheidstraining
- ◇ Eigen wil
- ◇ “Nee” fase
- ◇ Fixatie:
Weinig controle; slordig
Veel controle; rigide, compulsief

Fallische fase

- ◇ 3– 5 jaar
- ◇ Fallus
- ◇ Verschil jongens / meisjes
- ◇ Oedipus complex:
waarbij het kind een door seksualiteit bepaalde instinctieve erotische binding ontwikkelt voor de ouder van het tegenovergestelde geslacht en de andere ouder als concurrent ziet.
- ◇ Electra complex:
Volgens Freud is een meisje oorspronkelijk ook aan haar moeder gebonden. Als ze echter ontdekt dat ze geen penis heeft, wordt ze boos op haar moeder en houdt haar daarvoor verantwoordelijk. Ze richt dan haar afhankelijkheid op haar vader en fantaseert erover zwanger van hem te worden. Ze gelooft dat deze zwangerschap de ontbrekende penis compenseert (deze jaloezie wordt penisnijd genoemd). Ze meent hierdoor een status gelijk aan die van de vader te krijgen.

Latentiefase

- ◇ 6 jaar – puberteit
- ◇ Rust
- ◇ Geen conflict
- ◇ School
- ◇ Cfr. 2 criteria:
Relaties
Werk

Genitale fase

- ◇ Puberteit – volwassenheid
- ◇ Genitaliën
- ◇ Geen zelf-manipulatie
- ◇ Geen conflict
- ◇ Afhankelijk van vorige fasen

Samenvatting

- ◇ Id: aangeboren instincten
- ◇ Ego: aanpassen d.m.v. afweermechanismen / angst
- ◇ Superego: geïdentificeerde waarden en normen
- ◇ Psychoseksuele ontwikkelingsfasen (universeel)
- ◇ Unieke persoonlijkheid:
 - primitief
 - ontwikkeld

9.6 PSYCHOANALYSE

Psychoanalyse

- ◇ Persoonlijkheidstheorie
- ◇ Methode om individuen met mentale stoornissen te helpen

9.6.1 TECHNIEKEN OM HET ONBEWUSTE BEWUST TE MAKEN

Doel

- ◇ Het onbewuste bewust maken
- ◇ Symptomen = resultaat van onbewuste

Twee pogingen

1. Onbewuste gevoelens en gedachten identificeren
2. Ervoor zorgen dat de individu deze gevoelens en gedachten kan plaatsen en hiermee omgaan

⇒ Drie technieken

9.6.1.1 VRIJE ASSOCIATIE

Vrije associatie

- ◇ ≈ praat-therapie
- ◇ Zeggen wat er in je op komt
- ◇ Censuur vermijden
- ◇ Doel: Onbewust materiaal identificeren
- ◇ Subtiel, triviaal, niet-significant, bedreigend, beschamend materiaal
- ◇ Weerstand

9.6.1.2 DROMEN

Doel

- ◇ Behoeftte bevrediging in veilige omgeving

Manifeste droominhoud

- ◇ Duidelijke inhoud droom
- ◇ Gemanifesteerde behoefte
- ◇ Symbolen: Bv ouders als koning en koningin, kinderen gerepresenteerd als kleine dieren

Latente droominhoud

- ◇ Originele behoefte
- ◇ Wat de elementen inde droom representeren

Functies

- ◇ Behoefttebevrediging
- ◇ Spanningsreductie
- ◇ Veilige omgeving

9.6.1.3 PROJECTIEVE TECHNIKEN

Rorschach:

- ◇ Gebruik van ambigue stimuli
- ◇ Wat een persoon ziet in zo'n stimuli reflecteert zijn/haar persoonlijkheid
- ◇ Projectie van onbewuste

Tekeningen

- ◇ Wat iemand tekent kan een projectie zijn van zijn/haar conflicten
- ◇ *Bv: enkel een hoofd tekenen bij opgave een persoon tekenen*
- ◇ Familie In Dieren test (FID)

9.6.2 PROCES PSYCHOANAYSE

Interpretatie

- ◇ Psychoanalist biedt de interpretaties aan van de psychodynamische oorzaken van de problemen
- ◇ Geeft aan dat problematische gedachten, dromen, gedragingen, symptomen en gevoelens onbewuste "wortels" zijn

Inzicht

- ◇ Intellectueel: het (cognitief) begrijpen
- ◇ Emotioneel: de gevoelens ervaren geassocieerd met het onderdrukte materiaal

Weerstand

- ◇ Onbewust obstakels opstellen om vooruitgang te blokkeren

Overdracht:

- ◇ Individu ziet de psychoanalist als een belangrijke persoon in zijn/haar leven en
- ◇ Tegenoverdracht

9.7 WAAROM BELANGRIJK ?

Psychotherapie:

- ◇ Psychoanalyse
- ◇ Andere psychotherapieën
- ◇ Praten als “cure”

- ◇ Onderzoek: onbewuste
- ◇ Dagelijkse psychologie
- ◇ Ontwikkelingspsychologie

9.8 EVALUATIE

⇒ Controversieel

Voorstanders

- ◇ Omvattende en begrijpbare theorie
- ◇ Enorme impact op het Westerse denken

Tegenstanders

- ◇ Wetenschappelijke waarde
- ◇ Lage objectiviteit
- ◇ Tijdsgeest
- ◇ Persoonlijke ontwikkeling
- ◇ Negativisme
- ◇ Vrouw

10 PSYCHOANALYTIC APPROACHES: CONTEMPORARY ISSUES: THE INTRAPSYCHIC DOMAIN

10.1 EGO PSYCHOLOGY

Erik Erikson

- ◇ EGO = krachtig, onafhankelijk, beïnvloeden omgeving, identiteit, ...
- ◇ Primaire functie: een veilige identiteit bereiken
- ◇ Identiteitscrisis: de wanhoop en verwarring die een persoon voelt wanneer hij/zij nog geen veilige identiteit heeft bereikt

Erikson en Freud

Overeenkomsten

Fasisch
Conflict = ontwikkelingscrisis
Fixatie

Verschillen Freud

5 → 8 fasen
Seksueel → sociaal

McAdams

- ◇ Identiteit = narratief = levensverhaal
- ◇ Levensverhaal bevat samenhangende thema's: moeilijk om veranderingen aan te brengen
MAAR
- ◇ Onverwachte gebeurtenissen vormen een deel van het levensverhaal

Kelley

- ◇ Elke persoon maakt zijn eigen waarheid en realiteit
- ◇ Stimulus gaat door je constructensysteem (uniek)
- ◇ Hierdoor unieke en persoonlijke beleving

10.1.1 DE 8 PSYCHOSOCIALE ONTWIKKELINGSFASEN

Nalezen pg 314

Vertrouwen – Wantrouwen: Hoop

- ◇ ≈ orale fase Freud
- ◇ Vertrouwen ↔ wantrouwen ouders
- ◇ ≈ hechting
- ◇ Bepalend voor volwassen relaties
- ◇ Hoop doet leven

Autonomie – Schaamte: Wil

- ◇ ≈ anale fase Freud
- ◇ Nee-fase
- ◇ Wil = gedetermineerd zijn: zin van autonomie zodat het kind kan exploreren en leren
- ◇ Evenwicht in keuzevrijheid en aanvaarden regels

Initiatief – Schuld: Doelgerichtheid

- ◇ ≈ fallische fase Freud
- ◇ Doe-alsof-spelletjes: leren door te spelen
-> leiders kiezen en doelen vormen
- ◇ Identificatie met ouders
- ◇ Internaliseren van waarden en normen
- ◇ FOUT bij: geen initiatief nemen

Vlijt – Inferioriteit: vaardigheid

- ◇ ≈ latentiefase Freud
- ◇ Sociale vergelijking
- ◇ Competentie, presteren, falen
- ◇ Superioriteit en inferioriteit
- ◇ FOUT bij: te veel tegenslag kan ervoor zorgen dat ze een laag zelfvertrouwen krijgen

Identiteit – Rolverwarring: trouw

- ◇ ≈ genitale fase Freud
- ◇ Identiteitscrisis
- ◇ Narratief construct
- ◇ Identiteitsverwarring
- ◇ *Identity foreclosure*: geen exploratie + vroegtijdige afsluiting
- ◇ Ritueel
- ◇ Negatieve identiteit
- ◇ Moratorium
- ◇ TROUW blijven aan bepaalde ideologie

Intimiteit – Isolatie: liefde

- ◇ 18 – 24 jaar
- ◇ Betekenisvolle relatie
- ◇ LIEFDE kunnen geven en nemen

Generativiteit – Stagnatie: Zorg

- ◇ 25 – 64 jaar
- ◇ Generativiteit, productiviteit, enthousiasme, passie, betrokkenheid
- ◇ Kinderen, carrière, hobby
- ◇ ZORG

Ego – Integriteit – Wanhoop: Wijsheid

- ◇ 65 jaar - +
- ◇ Voldoening
- ◇ Voorbereiding op de dood
- ◇ WIJSHEID: reflecteren over leven en dood
- ◇ Alzo Sprach Zarathustra – Nietzsche:
verhaal van de persoon op een bergspoor, wordt vermoord door een trol x herhaling

10.1.2 KAREN HORNEY

Horney

- ◇ °1885, Hamburg
- ◇ Afwezigheid vader (zeekapitein)
- ◇ Invloed moeder (dynamisch, open geest)
- ◇ Carrièrevrouw en moeder
- ◇ + 1952

Sociale macht

- ◇ Penis = status symbool
- ◇ Meisjes beseffen op jonge leeftijd dat ze macht ontbreken door hun gender
- ◇ Meisjes willen geen jongens zijn, maar willen de macht die jongens hebben

Cultuur

- ◇ Een set van gedeelde standaarden voor verschillende gedragingen
- ◇ ♀♂: verschillende standaarden voor vrouwen en mannen

Angst voor succes

- ◇ Vrouwen vrezen ervoor vrienden te verliezen als ze succes zouden hebben
- ◇ Mannen zullen juist vrienden winnen door succes te hebben

10.1.3 NARCISME

Belangrijke personen

- ◇ Otto Kernberg
- ◇ Heinz Kohut

Normale persoonlijkheid

- ◇ Mensen ontwikkelen een hoge dosis zelfvertrouwen
- ◇ Mensen zijn trots op wat ze bereikt hebben
- ◇ Mensen vinden dat ze de aandacht en affectie krijgen dat ze verdienen
- ◇ Self-serving biases: positieve aspecten bevestigen maar falen ontkennen en aan andere toeschrijven

Narcisme

- ◇ Te veel zelfvertrouwen
- ◇ Aandacht op zichzelf trekken
- ◇ Kan evolueren naar narcistische persoonlijkheidsstoornis

Narcistische paradox

- ◇ Persoon lijkt zelfverzekerd
- ◇ Persoon heeft toch nood aan loof, bevestiging en aandacht van anderen
- ◇ Zeer gevoel als het aan komt op zelfvertrouwen en kan geen kritiek verdragen

Experiment Bushman & Baumeisters

- ◇ Proefpersonen moesten essay schrijven
- ◇ Proefpersonen kregen harde kritiek te verduren
- ◇ Spelletje spelen met de criticus en mogelijkheid om tegenstander harde geluiden toe te sturen
- ◇ Narcistische personen mét slechte kritiek waren veel agressiever in het spel dan niet-narcistische personen of narcistische personen zonder slechte kritiek

Andere experimenten

- ◇ Narcisten gebruiken veel meer “ik, mijn, mezelf” dan niet narcisten
- ◇ Narcisten verkiezen een videoband te zien met zichzelf erop dan anderen

10.2 OBJECTRELATIONELE THEORIE

Uitgangspunt:

- ◇ Legt de nadruk op sociale relaties en hun oorsprong in de kindertijd

Basisveronderstellingen

1. De innerlijke wensen, verlangens en noden van een kind zijn niet zo belangrijk als het vormen van relaties met significante anderen, bv. de ouders
2. Anderen worden geïnternaliseerd door het kind in de vorm van mentale objecten

Als alles goed gaat met het kind en de moeder

- ◇ Moeder wordt een verzorgend, liefhebbend en vertrouwend moeder-object

10.2.1 EARLY CHILDHOOD ATTACHMENT

Harry Harlow

- ◇ Experiment:
 - Aapjes bij vervangmoeder
 1. Aangekleed ijzer met stof
 2. Enkel ijzer
- ◇ Resultaat: Problemen in adolescentie en volwassenheid -> grote onzekerheid bij de dieren
- ◇ Nodig voor goede hechting
 1. Fysiek en warm contact
 2. Responsieve moeder

John Bowlby

- ◇ Wat gebeurt er als de hechtings-relatie voor korte duur is onderbroken?
- ◇ Drie resultaten:
 - Vertrouwen
 - Negatieve reactie → scheidingsangst
 - Depressief

Mary Ainsworth

- ◇ Vreemde situatie procedure:
 - Moeder + baby
 - + vreemde persoon
 - Moeder gaat weg
 - Moeder komt terug
- ◇ Soorten hechting
 - Veilige hechting (responsieve moeder) (66% van de kinderen)
 - Vermijdende hechting (afstandelijk t.o.v. de moeder) (20% van de kinderen)
 - Ambivalente hechting (angstig, kwaad t.o.v. moeder) (20% van de kinderen)
- ◇ Verklaring
 - 1) Moeders met veilige-hechting-kinderen geven meer aandacht en stimulatie aan hun kinderen en zijn meer responsief
 - 2) Moeders met kinderen die behoren tot de ander hechting zijn zich minder bewust van de noden van hun kind

10.2.2 VOLWASSEN RELATIES

Veilige hechting:	◇ Bevredigende sociale relaties◇ Vertrouwen◇ Scheiding = mogelijk
Vermijdende hechting:	◇ Wantrouwen en achterdocht◇ Onafhankelijkheid◇ Anticiperen op scheiding
Ambivalente hechting:	◇ Kwetsbaarheid en onzekerheid◇ Afhankelijk◇ Verlatingsangst

Lezen pg 326

11 MOTIVES AND PERSONALITY: THE INTRAPSYCHIC DOMAIN

11.1 BASIS CONCEPTEN

Motieven

- ◇ Interne toestand die gedrag stimuleert naar een specifiek object of doel
- ◇ Vaak veroorzaakt door een tekort aan iets
Bv: honger
- ◇ Verschillen in intensiteit, van persoon tot persoon en de stand van zaken
- ◇ Gebaseerd op behoefte: spanningstoestand
- ◇ Spanningsreductie
- ◇ Beïnvloeding van gedrag, gedachten, gevoelens, ...

Motieven behoren in het intrapsychische domein voor enkele redenen

- ◇ Motieven drijven mensen om op een bepaalde manier te denken, waar te nemen en zich te gedragen in een bepaalde voorspelbare manieren
- ◇ Motieven kunnen onbewust zijn:
Fantasieën, vrije associaties en antwoorden op projectieve technieken kunnen de onbewuste motieven bloot leggen

Kernideeën: Dispositioneel domein

1. Mensen verschillen van elkaar in het type en de sterkte van hun motieven
2. Deze verschillen zijn meetbaar
3. Deze verschillen veroorzaken of kunnen geassocieerd worden met “life-outcomes”
4. Stabiel over tijd
5. Motieven kunnen een antwoord bieden op de vraag: “Waarom doen mensen wat ze doen?”

Henry Murray

- ◇ The Assessment of Men
- ◇ ° 1893
- ◇ Ouders: hoog socio-economisch status
- ◇ Privileges
- ◇ Zelf-analyse; geen Oedipus complex
- ◇ Ontmoeting met Jung
- ◇ Behoeften en deficit in huwelijk?

11.1.1 MURRAY: BEHOEFTE

Behoefte:

- ◇ Drijfveer
- ◇ Potentieel om op een bepaalde manier te reageren onder bepaalde voorwaarden
- ◇ Organiseert de perceptie en gedrag
- ◇ Proces van spanningsreductie
- ◇ Lijst van 20 behoeften

Elke behoefte:

- ◇ Intentie of verlangen
- ◇ Emoties
- ◇ Gedrag

Voorbeeld: affiliatie

- ◇ Intentie: nood aan affiliatie
- ◇ Emoties: warmte, vrolijkheid, coöperatief zijn
- ◇ Gedrag: accepteren van mensen, pogingen doen om contact te (be)houden met mensen

Unieke behoefte hiërarchie: Dynamisch karakter

- ◇ Elke behoefte heeft interactie met andere behoeftes
- ◇ De mutuele beïnvloeding van krachten in een persoon

11.1.2 MURRAY: PRESS

Press

- ◇ Specifieke manier om over de omgeving te denken
- ◇ Behoeften gaan perceptie beïnvloeden
- ◇ Aspecten uit omgeving die relevant zijn voor behoefte bevrediging
- ◇ Alpha: objectieve realiteit
- ◇ Beta: waargenomen realiteit
- ◇ *Voorbeeld:*
Twee personen lopen samen op straat, een derde passeert hen en lacht naar hen
1) Persoon met hoge affiliatie: wat een vriendelijke persoon! Hij lacht naar mij!
2) Persoon met lage affiliatie: waarom lacht die persoon? Lacht hij mij uit?!

11.1.3 MURRAY: APPERCEPTION AND THE TAT

Apperceptie

- ◇ Interpretieren van de omgeving en het verlenen van betekenis eraan

TAT:

- ◇ Thematic Apperception Test
- ◇ Set van zwart-wit ambigue afbeelding
- ◇ Verhaal maken over wat er zich op de foto afspeelt: begin – midden einde
- ◇ Essentiële features:
 - 1) subject krijgt een ambigue stimulus
 - 2) hij/zij wordt gevraagd te beschrijven en interpreteren wat er gaande is
- ◇ Lage test-hertest

State level

- ◇ Momentane hoeveelheid van een specifieke behoefte
- ◇ Zinvol in het bepalen welke aspecten van een situatie verandering brengen in bepaalde behoeftes

Trait level

- ◇ Algemene neiging
- ◇ Idee: mensen verschillen op gebied van hun algemene neiging/behoeften

Multi Motive Grid

- ◇ Combinatie van specten van TAT en vragenlijst
- ◇ 14 afbeeldingen met vragenlijst
- ◇ Foto zal het motief aanwakken en dit zal beïnvloeden hoe de persoon de vragen zal beantwoorden

11.2 HUMANISTISCHE TRADITIE

2 belangrijke personen:

- ◇ Maslow
- ◇ Rogers

3 kenmerken:

- ◇ Bewustwording van behoeften: nadruk op keuze en verantwoordelijkheid
- ◇ Zelfactualisatie
- ◇ Gebaseerd op groei

11.2.1 MASLOW'S BIJDRAGE

Maslow

- ◇ °1908, Brooklyn NY
- ◇ Joods; schaamte om uiterlijk → kluizenaar in bib
- ◇ Afkeer van moeder (poezen incident)
- ◇ Behaviourisme
- ◇ Geboorte dochter; menselijk mysterie
- ◇ WO II; *"mensen zijn tot meer in staat dan oorlog, vooroordelen en haat"*
- ◇ + 1970

11.2.1.1 BEHOEFTEHIËRARCHIE

Behoeften hiërarchisch georganiseerd

- ◇ Basisbehoeften → zelfactualisatie
- ◇ Beschrijving adhv “doel”
- ◇ levels

1 Lichamelijk / fysiologisch

Korte termijn; voedsel, lucht, water, slaap

Lange termijn; voortplanting

2 Veiligheid

Onderdak

Geen gevaar of bedreiging

Orde, structuur en voorspelbaarheid

3 Sociaal, liefde

Groep (familie, studenten, sport, ...)

Aanvaarding

Eenzaamheid en vervreemding

Vroeger en nu (internet)

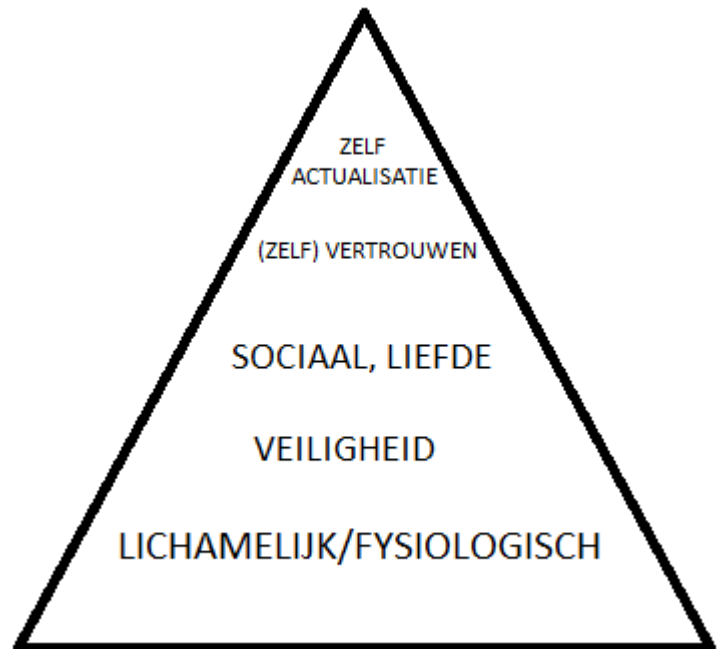
4 (Zelf)-vertrouwen

Erkenning, waardering van anderen

Zelfwaardegevoel

5 Zelfactualisatie

Potentieel ontwikkeling

11.2.1.2 BEMERKINGEN

Logica: eerst basisbehoeften

- ◇ Human Nature
- ◇ Uitzonderingen

Lagere behoeften krachtiger wanneer niet bevredigd

- ◇ Zelfactualisatie zeldzaam

Meerdere behoeften tegelijk

- ◇ 1 behoefte op voorgrond
- ◇ Cfr. Legends of the Fall

11.2.1.3 ONDERZOEK

Lage behoeften sterker wanneer niet bevredigd?

- ◇ Negatieve reacties sterkst bij niet bereiken lage behoeften
- ◇ Positieve reacties sterkst bij bereiken hoge doelen

Wat kan gelukkig maken?

- ◇ Geen relatie tussen behoefteniveau en geluk
- ◇ Zelfactualisatie maakt niet gelukkiger

11.2.1.4 ZELFACTUALISATIE

- ◇ Slechts 1 %
- ◇ Case studies
- ◇ Historische figuren
- ◇ 15 kenmerken (p. 376): efficiënte perceptie, aanvaarding, spontaneïteit, ...
- ◇ ≈ FLOW
 - Subjectieve toestand
 - Volledige betrokkenheid en capaciteit
 - Voorwaarden:
 - Evenwicht capaciteiten en uitdagingen
 - Duidelijk doel
 - Onmiddellijke feedback

11.2.2 ROGERS'S BIJDRAGE

!! examen vraag !!

Rogers

- ◇ °1902, Chicago
- ◇ Streng opvoeding, hard werken
- ◇ "dominee"
- ◇ Bijdrage psychotherapie
- ◇ + 1987
- ◇ Mens = positief
- ◇ Hoe zelfactualisatie bereiken?
- ◇ Vastlopen in zelfactualisatie

Fully functioning person

- ◇ Op weg naar zelfactualisatie
- ◇ Niet vastgelopen
- ◇ Hoeft niet volledig te zijn
- ◇ Kenmerken:
 - Open voor ervaringen
 - Diversiteit en nieuwigheden
 - Heden
 - Niet in verleden / spijt
 - Niet in toekomst
 - Vertrouwen op zichzelf
 - Onconventioneel en eigenzinnig

11.2.2.1 POSITIEVE AANDACHT EN WAARDE CONDITIES

Positieve aandacht

- ◇ Alle kinderen zijn geboren met het verlangen geliefd te zijn en geaccepteerd te worden door hun ouders en anderen

Waarde condities

- ◇ De eisen gesteld door ouders of significante anderen voor positieve aandacht te krijgen

Conditionele positieve aandacht

- ◇ Positieve aandacht gekoppeld aan voorwaarden
- ◇ Weg van fully functioning
- ◇ Gevolgen volwassen persoonlijkheid

Onvoorwaardelijke positieve aandacht

- ◇ Positieve aandacht zonder voorwaarden
- ◇ Restricties mogelijk
- ◇ Geen verloochening
- ◇ Zelfaanvaarding, vertrouwen
- ◇ Fully functioning → zelfactualisatie

11.2.2.2 PROMOTION OF SELF-ACTUALIZATION IN SELF AND OTHERS

Angst

- ◇ Té veel voorwaardelijke aandacht → angst
- ◇ Onevenwicht met self concept
- ◇ Angstreductie
 - Self concept veranderen → fully functioning
 - Ervaring veranderen i.p.v. het zelfbeeld:
Distortie ≈ extern attribueren
 - Omgeving veranderen

Emotionele intelligentie

- ◇ Relatief nieuw construct
- ◇ 5 componenten:
 - Eigen emoties kennen
 - Eigen emoties kunnen reguleren
 - Zichzelf kunnen motiveren
 - Gevoelens van anderen kennen
 - Gevoelens van anderen kunnen beïnvloeden
- ◇ Zelfactualisatie
 - Eigen talenten en vaardigheden beïnvloeden

Clëntgerichte therapie

- ◇ Zelfactualisatie
- ◇ Geen interpretatie
- ◇ Weinig directief
- ◇ Creëren van condities
- ◇ 3 Voorwaarden:
 - Echtheid
 - Onvoorwaardelijke acceptatie
 - Empathie
- Non-specifieke factoren
- Aanleren? Ja! Dit is mogelijk

19 DISORDERS OF PERSONALITY: THE ADJUSTMENT DOMAIN

19.1 BOUWSTENEN

Bouwstenen

- ◇ Traits
- ◇ Motivatie
- ◇ Cognitie
- ◇ Emotie
- ◇ Zelf-concept
- ◇ Sociale relaties
- ◇ Biologie

Voorbeelden:

1. Dispositioneel: consciëntieusheid → OCD
2. Biologisch: DRD4 → novelty seeking
3. Intrapsychisch: orale fase → afhankelijkheid
4. Cognitief: extern attribueren → antisociaal
5. Sociaal: Macchiavellisme → antisociaal

19.1.1 CONCEPT STOORNIS

Definitie volgens American Psychiatric Association (APA):

- ◇ Gedrags- of ervaringspatroon
- ◇ Psychisch lijden
- ◇ Problemen op belangrijke levensgebieden (relatie, werk, ...)
- ◇ Verhoogd risico voor verder lijden
- ◇ Functieverlies, dood, gerechtelijke gevolgen, ...

Geschiedenis:

- ◇ Manie sans delire:
Mensen met verstoord gedrag/emoties, maar die het contact met realiteit nog behouden
- ◇ Krankzinnigheid:
verstandsverbijstering, dolheid, waanzin, zinsverbijstering
- ◇ Psychopathische persoonlijkheid (sociaal aspect):
Zorgt voor lijden bij de persoon en zijn omgeving

19.1.1.1 ABNORMAAL

3 criteria:

Statistisch: ◇ Zeldzaamheid

Sociaal:

- ◇ Sociale maatschappij
- ◇ Afhankelijk van tijd en ruimte (bv. Homoseksualiteit)

Psychologisch:

- ◇ Experts
- ◇ Emoties, gedrag, gedachten, percepties, ...

Psychopathologie

- ◇ De studie van mentale stoornissen
- ◇ Wetenschappelijke en klinische discipline

DSM-IV:

- ◇ Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
- ◇ 4de editie
- ◇ APA (*American Psychiatric Association*)
- ◇ ICD-10
(*International Classification of Diseases, 10de editie, Wereld Gezondheidsorganisatie WHO*)
- ◇ Handleiding voor het bepalen van de stoornis, gebaseerd op verschillende symptomen en gedragingen
- ◇ Lijst van meer dan 200 mentale stoornissen

19.1.1.2 PERSOONLIJKHEIDSTOORNIS

Persoonlijkheidsstoornis

- ◇ = een duurzaam patroon van gedrag of ervaring dat zeer sterk verschilt van de verwachtingen van de maatschappij van die persoon
- ◇ Stabiel over tijd en ruimte
- ◇ Significante stress en pijn, en beperkingen op gebied van relaties, werk, ...
- ◇ Geen oorzaak in een andere stoornis
- ◇ Geen fysieke oorzaak

AS 1

Psychische stoornis

- ◇ Niet duurzaam
- ◇ Kan met of zonder behandeling verdwijnen
- ◇ Egodystoon de stoornis beleven
- ◇ Bv: depressie "dit ben ik niet, zo voelde ik mij vroeger niet!"

AS 2

Persoonlijkheidsstoornis

- ◇ Duurzaam
- ◇ Egosyntoon de stoornis beleven
- ◇ Persoon kan niet begrijpen dat andere mensen het niet snappen
- ◇ Hun beleving ervaren ze als normaal
- ◇ Fundamenteel
- ◇ Veranderen?
 - Biologisch & dispositioneel: neen
 - Therapeutisch: ja (bv. Risperidon)

Categoriaal of dimensies?

Categoriaal:

- ◇ Onderscheiden en kwalitatieve verschillen dmv criteria tov normale extremen
- ◇ Dominant
- ◇ Nadeel: moet een x aantal criteria halen, bepaalt het leven in ernstige mate,

algemeen en niet specifiek

- Dimensioneel:
- ◇ Continuüm
 - ◇ Extreme vormen van normale trekken
 - ◇ Voorbeeld: autisme - psychopathie

DSM-IV:

- ◇ 10 persoonlijkheidsstoornissen
- ◇ clusters

Belangrijk bij het bepalen van een stoornis! Kijken naar

- cultuur:
- ◇ immigranten – asociaal gedrag
- leeftijd:
- ◇ bv: het verliezen van een geliefde op jonge leeftijd kan gedrag veroorzaken dat lijkt op een persoonlijkheidsstoornis
 - ◇ Identiteitscrisis
- gender:
- ◇ sommige persoonlijkheidsstoornissen worden meer in mannen dan vrouwen vastgesteld (& omgekeerd)
 - ◇ opletten voor stereotypering

19.2 PERSOONLIJKHEIDSSTOORNISSEN

- Cluster A**
- ◇ Paranoïde persoonlijkheidsstoornis
 - ◇ Schizoïde persoonlijkheidsstoornis
 - ◇ Schizotypische persoonlijkheidsstoornis
- Cluster B**
- ◇ Theatrale persoonlijkheidsstoornis
 - ◇ Narcistische persoonlijkheidsstoornis
 - ◇ Antisociale persoonlijkheidsstoornis
 - ◇ Borderline persoonlijkheidsstoornis
- Cluster C**
- ◇ Ontwijkende persoonlijkheidsstoornis
 - ◇ Afhankelijke persoonlijkheidsstoornis
 - ◇ Obsessief-compulsieve persoonlijkheidsstoornis

19.2.1 CLUSTER B

- ⇒ Emotionele controle; labiliteit
- ⇒ Interpersoonlijke problemen
- ⇒ Grillig

Antisociale persoonlijkheidsstoornis

- ◇ Relatie kindertijd
- ◇ Structured Clinical Interview Disorders (SCID-II)
- ◇ Kenmerken:
 - Antisociaal
 - Liegen
 - Impulsiviteit
 - Irriteerbaarheid / prikkelbaarheid
 - Gebrek aan verantwoordelijkheid
 - Gebrek aan schuldgevoelens
- ◇ Robert Hare:
 - Psychopathy Checklist (PCL-R)
 - Psychopathy

Borderline persoonlijkheidsstoornis

- ◇ Labiliteit
 - Relaties
 - Gedrag
 - Emoties (verlatingsangst, affectlabiliteit)
 - Zelfbeeld
- ◇ Automutilatie
- ◇ Identiteitsstoornis
- ◇ Impulsiviteit, woede-uitbarstingen
- ◇ Spleijting
- ◇ Problemen in de kindertijd
- ◇ Relatie met afweermechanismen / hechting

Histrionische persoonlijkheidsstoornis

- ◇ ≈ theatrale persoonlijkheidsstoornis
- ◇ Excessieve nood aan aandacht
- ◇ Verleidelijk gedrag
- ◇ Oppervlakkig
- ◇ Dramatisch

Narcistische persoonlijkheidsstoornis

- ◇ Opgeblazen gevoel van eigen belangrijkheid
- ◇ Gevoel van superioriteit
- ◇ Gebrek aan empathie
- ◇ Afgunstig
- ◇ Narcistische paradox
- ◇ Jaloers

19.2.2 CLUSTER A

- ⇒ Excentriek, vreemd
- ⇒ Cognitief perceptuele vervormingen
- ⇒ Vertrouwen en hechtingsproblemen

Schizoïd: ◇ geen interesse in anderen

Schizotypisch: ◇ niet op gemak bij anderen

Paranoïde: ◇ vertrouwen anderen niet

Schizoïde persoonlijkheidsstoornis

- ◇ Afstandelijkheid in sociale relaties
- ◇ Gebrek aan verlangen naar een relatie (≠ ontwijkende persoonlijkheidsstoornis)
- ◇ Weinig interesse in relaties (≠ schizotypische persoonlijkheidsstoornis)
- ◇ Weinig plezierbeleving
- ◇ Intermenselijke problematiek

Schizotypische persoonlijkheidsstoornis

- ◇ Betrekkingsideeën
- ◇ Sociale en intermenselijke beperkingen
- ◇ Angst en achterdocht
- ◇ Vreemd en eigenaardig
- ◇ Ongewone perceptuele waarnemingen
- ◇ Gedesorganiseerde cognities
- ◇ Ongemakkelijk voelen in relaties, angst en sociale onbeholpenheid (≠ schizoïde persoonlijkheidsstoornis)

Paranoïde persoonlijkheidsstoornis

- ◇ Wantrouwen en achterdocht
- ◇ Verkeerde interpretatie van sociale situaties
- ◇ Halsstarrig rancuneus
- ◇ Jaloersheid
- ◇ Vijandige natuur

19.2.3 CLUSTER C

- ⇒ Angstige cluster
- ⇒ Vermijding, aanklampend gedrag, perfectionisme, controledrang
- ⇒ Neurotische paradox

Vermijdende persoonlijkheidsstoornis

- ◇ Of ontwijkende persoonlijkheidsstoornis
- ◇ Sociale geremdheid en vermijding
- ◇ Angst om afgewezen te worden
- ◇ Gevoelig voor kritiek
- ◇ Lage zelfwaarde

Afhankelijke persoonlijkheidsstoornis

- ◇ Excessieve behoefte om verzorgd te worden
- ◇ Afhankelijk van anderen om beslissingen te nemen
- ◇ Sterke behoefte aan bevestiging van anderen
- ◇ Kan moeilijk oneens zijn
- ◇ Kan moeilijk ergens alleen aan beginnen
- ◇ Vrijwillig dingen doen die onplezierig zijn

Obsessief-compulsieve persoonlijkheidsstoornis

- ◇ Preoccupatie met ordelijkheid en perfectionisme
- ◇ Overdreven gewetensvol
- ◇ Overmatig toegewijd aan werk
- ◇ Kan niet weggooien
- ◇ Controle
- ◇ Gierigheid
- ◇ Koppigheid

19.3 PREVALENTIE

Afhankelijk van:

- ◇ Onderzoeksmethode
- ◇ Tijd
- ◇ Plaats
- ◇ Populatie

- ⇒ Totale prevalentie = 13%
- ⇒ Psychiatrische populatie = 60%

Genderverschillen:

- ◇ Borderline
- ◇ Afhankelijk
- ◇ Antisociaal

19.4 DIMENSIONEEL MODEL

Normale" trekken:

- ◇ Extreem
- ◇ Rigide
- ◇ Niet aangepast
- ◇ Combinaties

Schizoïd:

extreem introvert + laag neurotisch

Vermijdend:

extreem introvert + hoog neurotisch

Voordelen:

- ◇ Interindividuele verschillen in 1 categorie
- ◇ Onderscheid normaal-abnormaal genuanceerder
- ⇒ Combinatie categoriaal - dimensioneel

19.5 OORZAKEN

Verskillende verklaringsmodellen

- ⇒ Borderline: trauma
- ⇒ Schizoïde: biologisch
- ⇒ Antisociaal: misbruik, genetisch, leertheoretisch, ...
- ⇒ Bio-psycho-sociaal model

MOGELIJKE EXAMEN VRAGEN

- ◇ PG 36
- ◇ PG 52
- ◇ PG 163
- ◇ PG 164
- ◇ PG 178
- ◇ PG 179
- ◇ PG 391
- ◇ PG 67
- ◇ PG 80
- ◇ PG 478
- ◇ PG 292
- ◇ PG 325
- ◇ PG 502